

ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF LANGS DE HERENTALSEBAAN TE DEURNE (PROV. ANTWERPEN)

VERSLAG VAN RESULTATEN

ABO Archeologische Rapporten 1446

Rapport opgemaakt door: Griet Beldé

Kontichsesteenweg 38

B-2630 Aartselaar

april 2021

Dossiernr. 29553

Projectcode (OE):
2021A25

COLOFON

Titel

Archeologische evaluatie van het bodemarchief langs de Herentalsebaan te Deurne (Prov. Antwerpen).

Auteur

Griet Beldé

Projectnummer

- 29553 (intern)
- 2021A25 (Agentschap Onroerend Erfgoed)

Plaats en datum

April 2021

Reeks en nummer

ABO archeologische rapporten 1446

ISSN 2406-3940

RAPPORTFICHE

Versies		
<i>Versie</i>	<i>Datum</i>	<i>Status</i>
V0	08/03/2021	Interne draft
V1	13/03/2021	Externe draft
V2	08/04/2021	Definitieve versie

Projectteam	
<i>Functie</i>	<i>Naam</i>
Projectleider	Griet Beldé
Business Unit Manager	Toon Moeskops
Kwaliteitscontrole	Anouk Van der Kelen
General Director	Patrick Hambach

INHOUD

1	Inleiding (beschrijvend gedeelte)	8
1.1	Thesaurus	8
1.2	Doel van het onderzoek	9
1.3	Aanleiding van het onderzoek.....	9
1.4	Afbakening onderzoeksgebied	10
1.5	Onderzoeksstrategie	13
2	Aard van de bedreiging	14
2.1	Huidige situatie	14
2.2	Toekomstige situatie	16
3	Assessmentrapport: landschappelijke analyse	21
3.1	Topografische situering.....	21
3.2	Hoogteverloop	22
3.3	Bodemkundige situering	26
4	Assessmentrapport: archeologische voorkennis	41
4.1	Historisch kader.....	42
4.2	Cartografische bronnen	51
4.3	Recente landschapsveranderingen	55
5	Besluit.....	59
5.1	Interpretatie en datering.....	59
5.2	Inschatting potentieel tot kennisvermeerdering	60
6	Kwaliteitscontrole en ondertekening.....	62
7	Bibliografie	63

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Orthofotomozaïek met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021) ...	10
Figuur 2: GRB-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)	11
Figuur 3: Kadasterkaart (1:1000) met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Cadgis, 2021)	12
Figuur 4: Orthofotomozaïek (2020) ingezoomd, met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt, 2021)	14
Figuur 5: GRB-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en de zone van heraanleg en uitbreiding nieuwe parking (Abo nv, 2021)	15
Figuur 6: Bestaande toestand ter hoogte van het onderzoeksgebied (Initiatiefnemer, 2021)	15
Figuur 16: Grondplan nieuwe toestand met aanduiding van de locatie van de verschillende dwarsdoorsneden (Initiatiefnemer, 2021).....	16
Figuur 17: Type dwarsprofiel AA, bestaande toestand (boven), nieuwe toestand (onder) (Initiatiefnemer, 2021)	17
Figuur 18: Dwarsprofiel BB, nieuwe toestand met links nieuwe parking en rechts een wadi (Initiatiefnemer, 2021)	18
Figuur 19: Typedwarsprofiel CC (Initiatiefnemer, 2021)	19
Figuur 20: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)	21
Figuur 21: DHM-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt, 2021) ..	23
Figuur 22: DHM-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, hoogteprofiel 1 (oranje) en hoogteprofiel 2 (blauw) (Geopunt, 2020)	24
Figuur 23: Hoogteprofiel 1 (blauw), noord-zuid (Geopunt, 2020)	24
Figuur 24: Hoogteprofiel 2 (oranje), west-oost (Geopunt, 2020)	24
Figuur 25: Skyview met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt, 2021)	25
Figuur 26: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020)	26
Figuur 7: Orthofotomozaïek met aanduiding van de boorpunten (Abo nv, 2021)	27
Figuur 8: Boring 1 (Abo nv, 2021)	28
Figuur 9: Boring 2 (Abo nv, 2021)	29
Figuur 10: Boring 3 (Abo nv, 2021)	30
Figuur 11: Boring 4	31
Figuur 12: Boring 5 (Abo nv, 2021)	32
Figuur 13: Boring 5 (Abo nv, 2021)	33
Figuur 14: Boring 6A (Abo nv, 2021)	34
Figuur 15: Boring 6 B (Abo nv, 2021)	35
Figuur 27: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020)	36
Figuur 28: Quartairgeologische sequentie type 1c? (Geopunt, 2021)	37
Figuur 29: Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)	38
Figuur 30: Bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020) .	39
Figuur 31: Bodemgebruikerskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)	40
Figuur 32: GRB-kaart met aanduiding van bouwkundige erfgoedrelicten in een straal van ca. 100 m rond het onderzoeksgebied (Inventaris Bouwkundig Erfgoed, 2020)	44

Figuur 33: GRB-kaart met aanduiding van de CAI-waarden in een straal van ca. 800 m rond het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)	45
Figuur 34: GRB-kaart met weergave van de reeds bekrachtigde archeologienota's en nota's in de buurt van het onderzoeksgebied (Abo nv, 2020)	49
Figuur 35: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt, 2021)....	51
Figuur 36: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020).....	52
Figuur 37: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)	53
Figuur 38: Topografische kaart Vandermaelen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021).....	54
Figuur 39: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch, 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)	56
Figuur 40: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)	57
Figuur 41: Orthofotomozaïek 2000-2003 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021).....	57
Figuur 42: Orthofotomozaïek 2005-2007 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021).....	58

DEEL 1 VERSLAG VAN RESULTATEN

1 INLEIDING (BESCHRIJVEND GEDEELTE)

1.1 THESAURUS

Bureauonderzoek, Deurne-Zuid, Groot Schijn, Fort van Deurne, heraanleg en uitbreiding parking, voetbalveld, Administratieve gegevens

Projectcode: 29553	Onroerend Erfgoed: 2021A25
ISSN-nummer	2406-3940
Erkend Archeoloog	ABO nv
Erkenningsnummer	OE/ERK/Archeoloog/2017/00167
Naam + adres onderzoeksgebied	
- Straat + nr.:	Herentalsebaan 299
- Postcode :	2100
- Fusiegemeente :	Antwerpen
- Land :	België
Lambertcoördinaten 1972 (EPSG:31370)	xMin: 156 732,03 m yMin: 210 857,82 m xMax: 156 891,52 m yMax: 211 034,41 m
Kadaster	
- Gemeente :	Antwerpen
- Afdeling :	ANTWERPEN 31 AFD
- Sectie :	B
- Percelen :	210K, 209X
Onderzoekstermijn	Januari 2021

1.2 DOEL VAN HET ONDERZOEK

Het doel van de archeologienota is nagaan in hoeverre het archeologisch archief dat potentieel aanwezig is op een terrein is bedreigd door een nakende ingreep in de bodem. Het onderzoek heeft drie objectieven. Ten eerste wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van de site. Daarnaast wordt nagegaan welke bewaring we kunnen verwachten van deze archeologische resten. Ten derde wordt nagegaan wat de impact van de geplande ingreep in de bodem zal zijn op deze resten.

De gegevens voor deze analyse worden gehaald uit bestaande en ontsloten landschappelijke, bouwkundige en archeologische inventarissen en kaarten in combinatie met de plannen geleverd door de opdrachtgever. Op basis van de resultaten van dit onderzoek zal een advies worden geformuleerd voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek, *in situ* bewaring of vrijgave van het terrein.

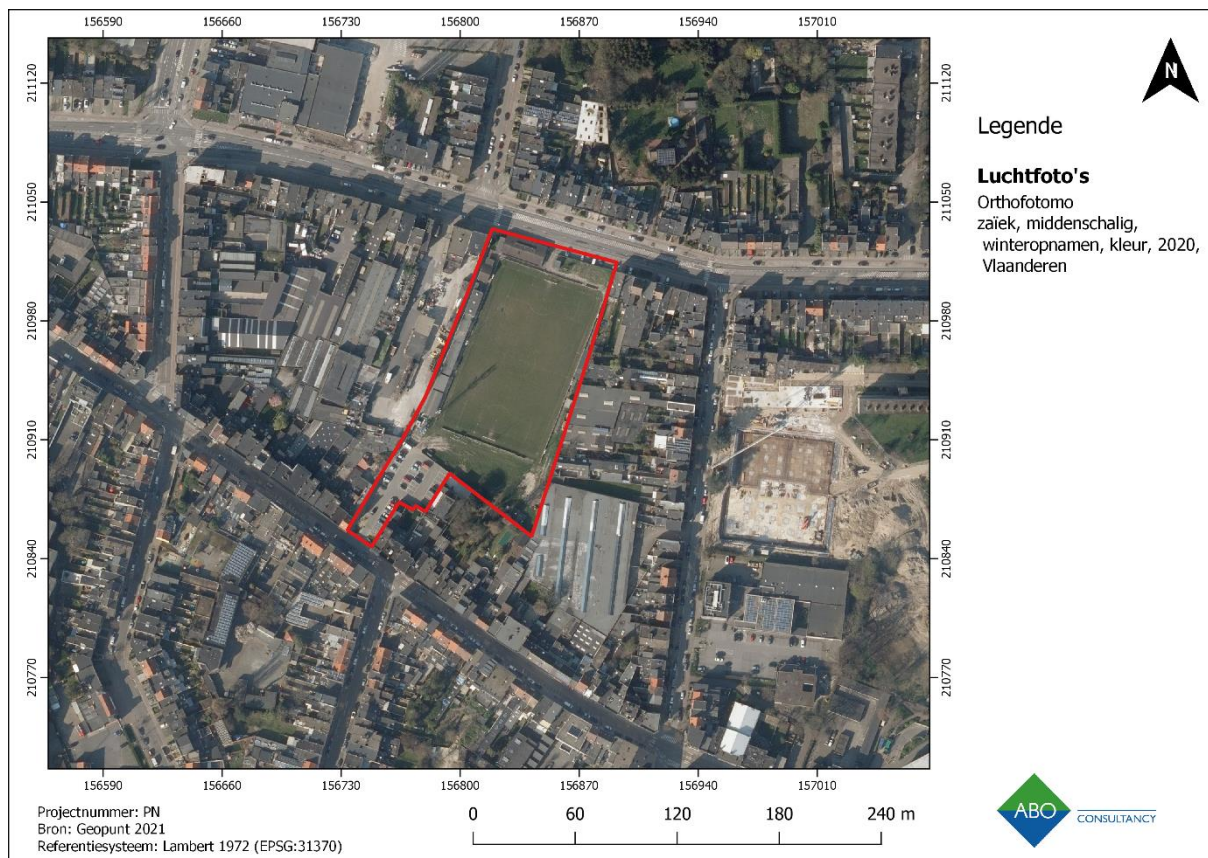
1.3 AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK

Deze archeologienota kwam tot stand in opdracht van de initiatiefnemer naar aanleiding van de heraanleg en uitbreiding van een bestaande parking met aanleg van een groenzone met gras, wadi en enkele nieuw aan te planten bomen langs de Herentalsebaan in Deurne.

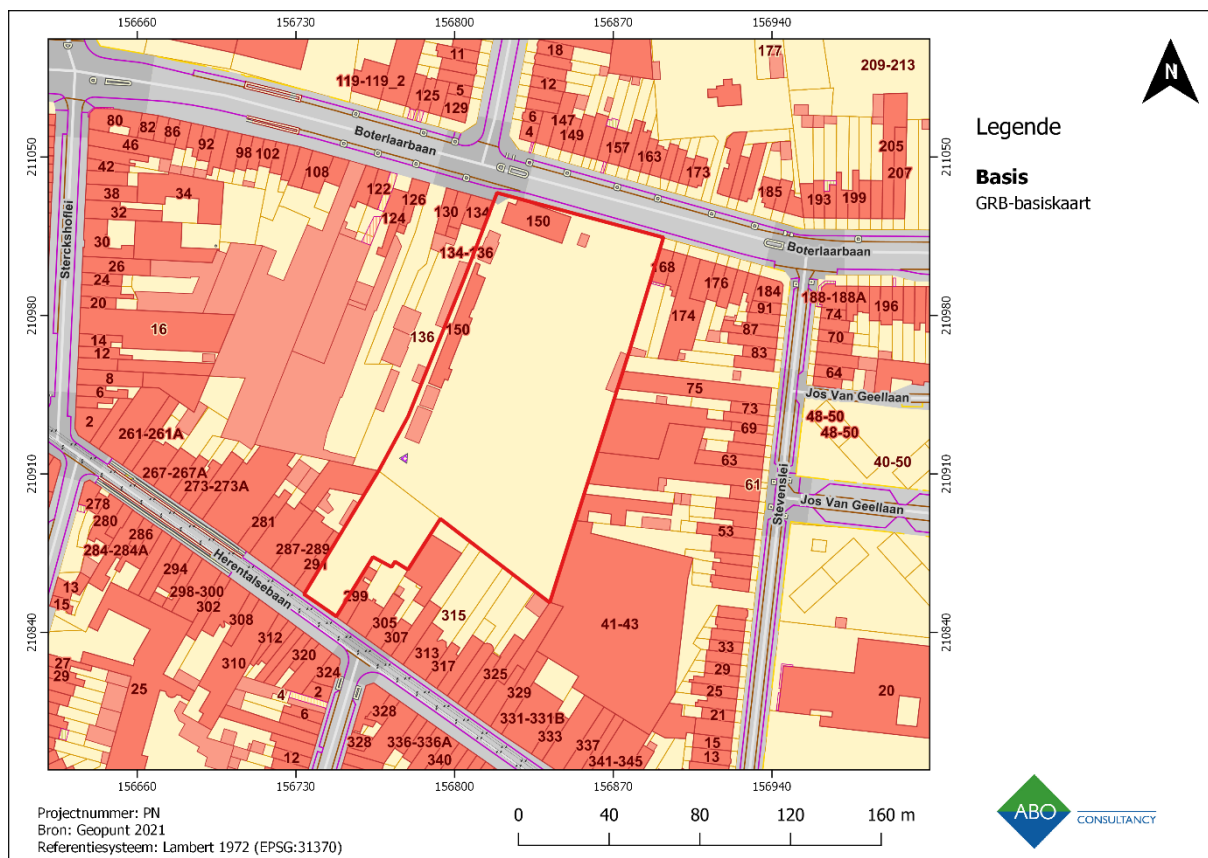
De beoogde werken worden beschouwd als een ingreep in de bodem. Doordat de oppervlakte van de betrokken percelen groter is dan 3.000 m² (14.265 m²) en de bodemingrepen groter zijn dan 1.000 m² (ca. 3.288 m²) moet er, in het kader van het Onroerend Erfgoeddecreet, voorafgaand aan een bouwvergunning, een archeologienota worden opgemaakt om het archeologisch potentieel van de site te evalueren (art. 5.4.1. Onroerend Erfgoeddecreet). Gezien er ter hoogte van het onderzoeksgebied nog verhardingen aanwezig zijn die in het kader van de vooropgestelde werken nog gesloopt moeten worden is onderzoek met ingreep in de bodem momenteel niet mogelijk. Bijgevolg wordt een archeologienota opgemaakt op basis van een bureauonderzoek.

1.4 AFBAKENING ONDERZOEKSGBIED

Het onderzoeksgebied is gelegen langs de Herentalsebaan 299 in Deurne, ter hoogte van voetbalclub “Tor Deurne Pirates Campus” en bevindt zich in Deurne-Zuid, ten oosten van Antwerpen. Het terrein is gelegen in de Driekoningen-wijk, centraal tussen de wijken Morkhoven, Rivierenhof, Boterlaar-Silsburg, Eksterlaar en Kriekenhof (Figuur 1, Figuur 2).

Figuur 1: Orthofotomozaïek met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

Figuur 2: GRB-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

1.5 ONDERZOEKSSTRATEGIE

Volgende twee stappen worden ondernomen om een archeologisch verwachtingsprofiel op te stellen:

- 1) Een analyse van de bestaande en ontsloten landschappelijke gegevens plaatst het studiegebied in een breder landschappelijk kader (hfst. 3). Hiertoe werden zowel kaartmateriaal als literaire bronnen geconsulteerd.
- 2) Een analyse van de bestaande en ontsloten historische en archeologische gegevens geeft inzicht in het archeologisch potentieel van het studiegebied (hfst. 4). Hierbij werden voornamelijk inventarissen onroerend erfgoed en historische kaarten geraadpleegd.

Het archeologisch verwachtingsprofiel wordt vervolgens geconfronteerd met de aard van de geplande werken teneinde de impact van deze werken te bepalen en een advies te formuleren.

2 AARD VAN DE BEDREIGING

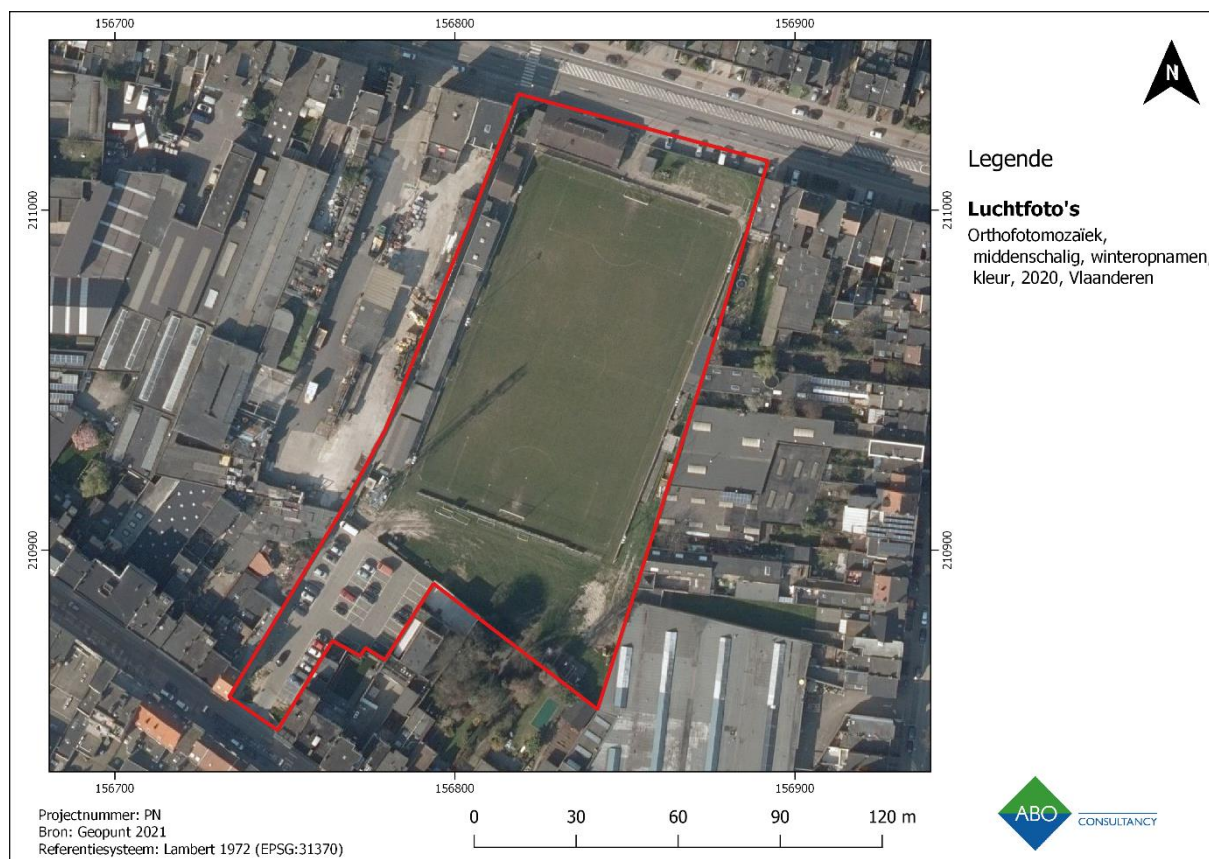
2.1 HUIDIGE SITUATIE

Het onderzoeksgebied is gelegen langs de Herentalsebaan ten zuiden van de Herentalsevaart en het Provinciaal domein Rivierenhof. Perceel 210K is heden in gebruik als parking bij het noordelijk aangrenzende perceel 209X, dat een grasveld is, in gebruik als voetbalveld. Het voetbalveld strekt zich uit tot aan de Boterlaarbaan, ten noorden van het onderzoeksgebied. Het bouwblok wordt aan de westzijde begrensd door de Sterkshoflei en aan de oostzijde door de Stevenslei.

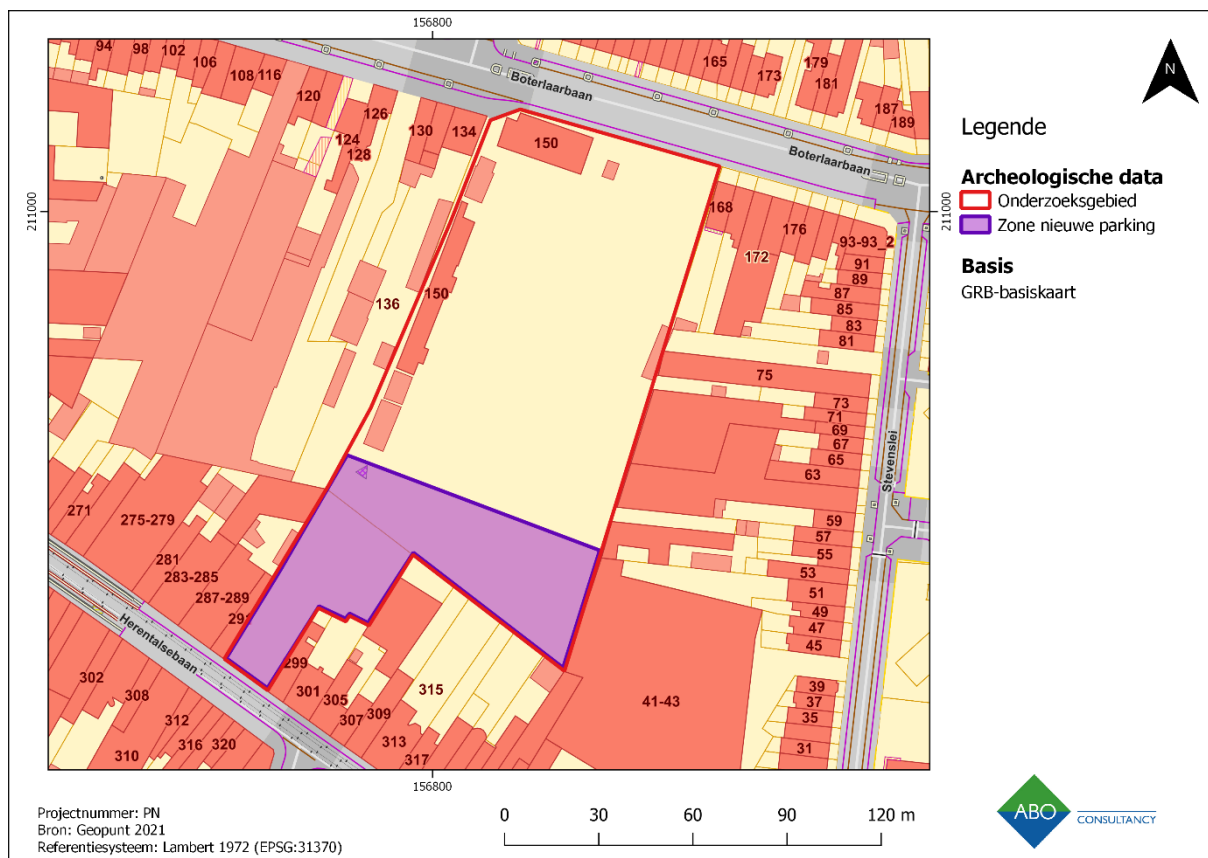
De Herentalsebaan is een rijksweg die het zuidelijk deel van de grens met Borgerhout tot de grens met Borsbeek/Wommelgem doorkruist. De baan wordt gekenmerkt door lintbebouwing met burgerhuizen en flatgebouwen van drie tot vijf etages uit het eerste kwart van de 20ste eeuw.

De bodemingreep ten behoeve van de heraanleg en uitbreiding van een parking zal enkel plaatsvinden in het zuidelijk deel van het onderzoeksgebied, meer bepaald het deel aangrenzend aan de zuidzijde van het voetbalveld (210K). Heden is deze zone in gebruik als graszone tussen het voetbalveld en de bestaande parking (209X) en heeft een oppervlakte van 2.123 m² en deels als parking (zuidelijk deel) met een oppervlakte van 1.165 m² (Figuur 4, Figuur 6).

Ter hoogte van de reeds bestaande parking is de bodem reeds verstoord tot op ca. 0,50 m-mv. (cf. hfst.2.1.1)

Figuur 4: Orthofotomozaïek (2020) ingezoomd, met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt, 2021)

Figuur 5: GRB-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied en de zone van heraanleg en uitbreiding nieuwe parking (Abo nv, 2021)

Figuur 6: Bestaande toestand ter hoogte van het onderzoeksgebied (Initiatiefnemer, 2021)

2.2 TOEKOMSTIGE SITUATIE

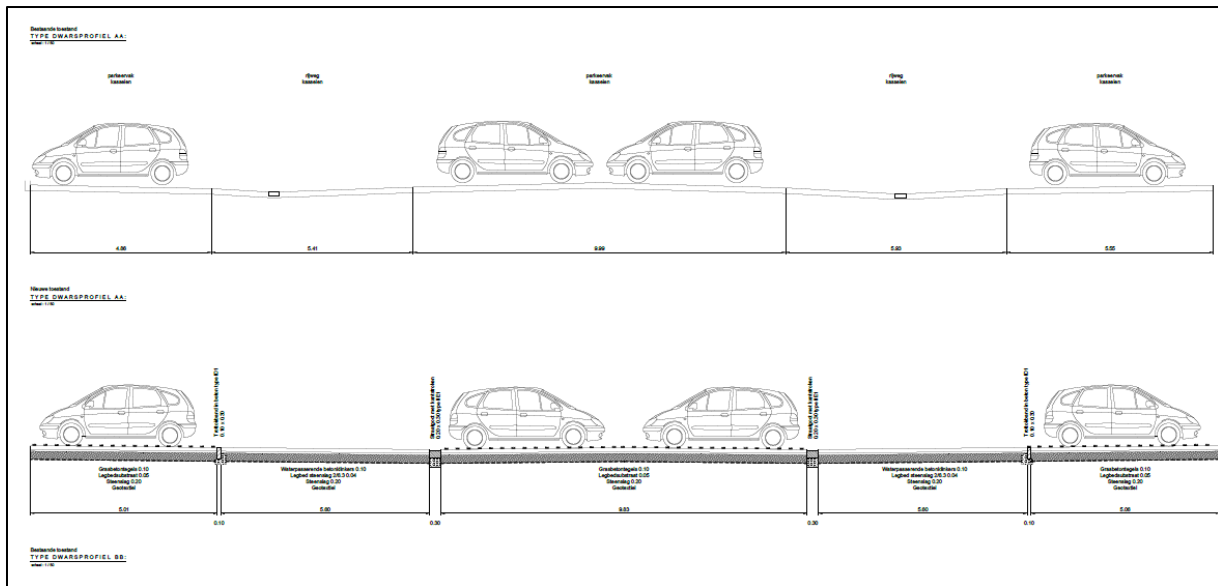
De hier getoonde ontwerpplannen werden aangeleverd door de opdrachtgever en zijn, evenals de aanvullende informatie, als bijlagen meegegeven op groot formaat om zodoende de leesbaarheid ervan te garanderen.

De geplande werken maken deel uit van de sloop van de bestaande verhardingen en de aanleg van een nieuwe parking met groenaanleg bij het voetbalveld. Voor de aanleg van de nieuwe parking zal 2.775 m² verhard worden. De groenzone zal een totale oppervlakte van 513 m² omvatten. Binnen de groenzone wordt een wadi aangelegd en worden nieuwe bomen aangeplant (Figuur 7).

2.2.1 AANLEG PARKING

Figuur 7: Grondplan nieuwe toestand met aanduiding van de locatie van de verschillende dwarsdoorsneden (Initiatiefnemer, 2021)

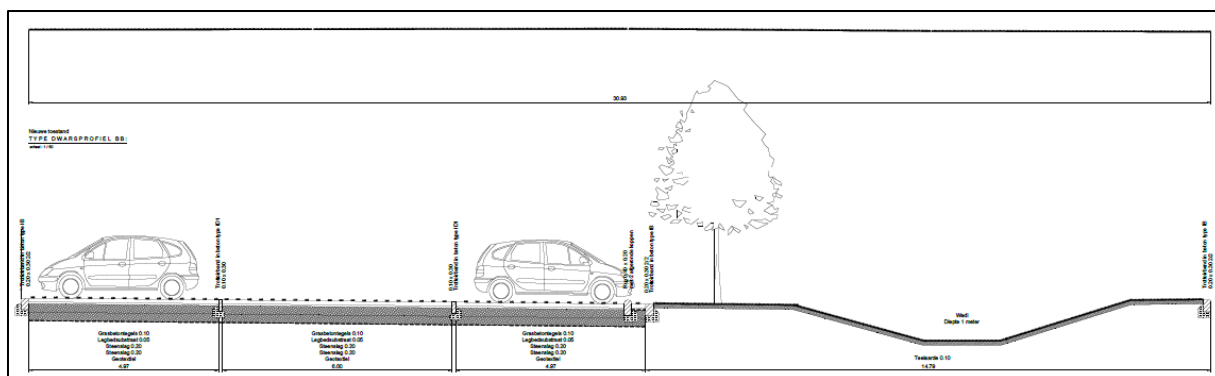
Figuur 8: Type dwarsprofiel AA, bestaande toestand (boven), nieuwe toestand (onder) (Initiatiefnemer, 2021)

Type dwarsprofiel AA toont een doorsnede van de nieuw geplande parking centraal in het zuidoostelijk deel.

Voor de aanleg van de parking zal de bodem tot ongeveer 0,50 m-mv worden afgegraven en genivelleerd worden. De parking wordt aangelegd in een licht afhellend vlak, in de richting van de riolen (middendeel). De opbouw van de parking ter hoogte van type profiel AA zal uit volgende opeenvolgende lagen (onder naar boven) bestaan. Eerst wordt een laag geotextiel gelegd op ca. 0,40 m-mv, waarop een laag steenslag van ca. 0,20 m wordt aangelegd. Boven de steenslag wordt een legbedsubstraat gelegd van 0,05 m. Afwisselend per parkeerstrook wordt de bovenste laag afgewerkt met grasbetontegels en waterpasserende betontegels van 0,10 m dik.

Van links naar rechts hebben de parkeerstroken volgende breedtes: 5,10 m, 5,60 m, 9,83 m, 5,60 m en 5,06 m. Langs weerszijden van de brede middenstrook wordt er een straatgoot voorzien van 0,20 m breed en 0,30 m diep.

Ter hoogte van het brede middendeel van de nieuwe parking zal de bodem geraakt worden tot op ca. 0,50 m-mv. Er kan gesteld worden dat er bodem er ten gevolge van compactie vanwege zwaar werfverkeer verstoord zal worden tot op ca. 1 m-mv.

Figuur 9: Dwarsprofiel BB, nieuwe toestand met links nieuwe parking en rechts een wadi (Initiatiefnemer, 2021)

Typeprofiel BB toont de doorsnede van de parking van het noordoostelijke deel, ter hoogte van de parking en de aangrenzende groenzone met wadi.

Ten behoeve van de parking zal de bodem ca. 0,50 m worden afgegraven. Vervolgens wordt de nieuwe verharding aangelegd. De onderste laag bestaat uit 0,20 m steenslag. Daarop wordt een legbedsubstraat aangelegd van 0,05 m. De bovenste laag zal bestaan uit grasbetontegels van 0,10 m dik. De verharding wordt aangelegd in een licht hellend vlak in zuidelijke richting, in de richting van de wadi.

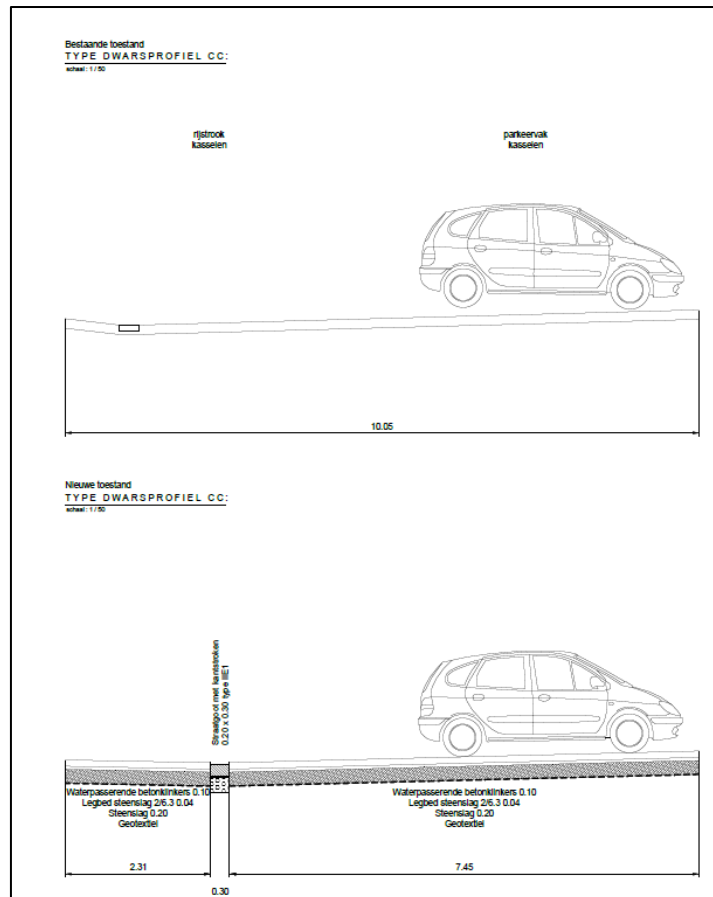
Het parkinggedeelte wordt in de breedte aangelegd in de drie delen, meer bepaald van 4,97 m, 6 m en 4,97 m met tussen de delen in telkens een goot van 0,20 m breed tot op 0,30 m-mv.

Ter hoogte van het noordelijke deel van de parking wordt de bodem verstoord tot op ca. 0,50 m-mv. Ten gevolge van compactie zal de bodem geraakt worden tot op maximum 1 m-mv.

Over de gehele lengte van de groenzone wordt er een wadi aangelegd. Deze wordt uitgegraven met geleidelijk dalende wanden tot op 1 m-mv op het diepste, centrale gedeelte. Ten gevolge van de aanleg van de wadi zal de oppervlakte van de groenzone voor ca. 260 m² maximaal verstoord worden tot op 1 m-mv.

Binnen de groenzone worden tevens vijf bomen aangeplant. Hierdoor zal de bodem lokaal verstoord worden over 5 m² tot op 1 m-mv.

In het centrale gedeelte van de parking worden twee bomen aangeplant en één boom in de noordoostelijke hoek.

Figuur 10: Typedwarsprofiel CC (Initiatiefnemer, 2021)

Op Profieltype CC is de doorsnede te zien ter hoogte van het smalle, zuidoostelijke deel van de parking, meer bepaald de oprit van de parking.

Ten behoeve van de aanleg van de oprit worden de bestaande kasseien uitgebroken en zal de bodem worden afgegraven tot op ca. 0,50 m-mv.

Ten behoeve van de nieuwe verharding wordt onderaan een laag steenslag gelegd van 0,20 m dik. Vervolgens wordt een legbed in steenslag aangelegd van ca. 0,05 m. De bovenste laag wordt afgewerkt met waterpasserende betontegels van 0,10 m dik.

De westelijke zone is 2,31 m breed en zal vlak worden aangelegd tot aan het riool van 0,20 m breed en 0,30 m diep. De oostelijke zone wordt aangelegd in een licht hellend vlak over een breedte van 7,35 m, dalend in de richting van het riool.

Ten behoeve van de aanleg van de oprit zal de bodem worden verstoord tot op ca. 0,50 m-mv. Ten gevolge van compactie zal de bodem tot op maximum 1 m-mv worden geraakt.

2.2.2 SAMENVATTING

De totale oppervlakte van het onderzoeksgebied is 14.265 m².

Ten behoeve van de aanleg van de parking zal de bodem in het totaal (oprit en parking) verstoord worden over een oppervlakte van 2.775 m² tot op maximum 1 m-mv. Voor de aanleg van de wadi binnen de groenzone wordt de bodem verstoord tot op 1 m-mv over een oppervlakte van ca. 260 m². Verspreid over het terrein worden er acht bomen geplant. Dit zal de bodem slechts lokaal verstoren over een totale oppervlakte van 8 m² tot op ca. 1 m-mv.

In totaal zal er 3.042 m² of 21 % van het onderzoeksgebied verstoord worden tot op een maximum diepte van 1 m-mv. (Tabel 1).

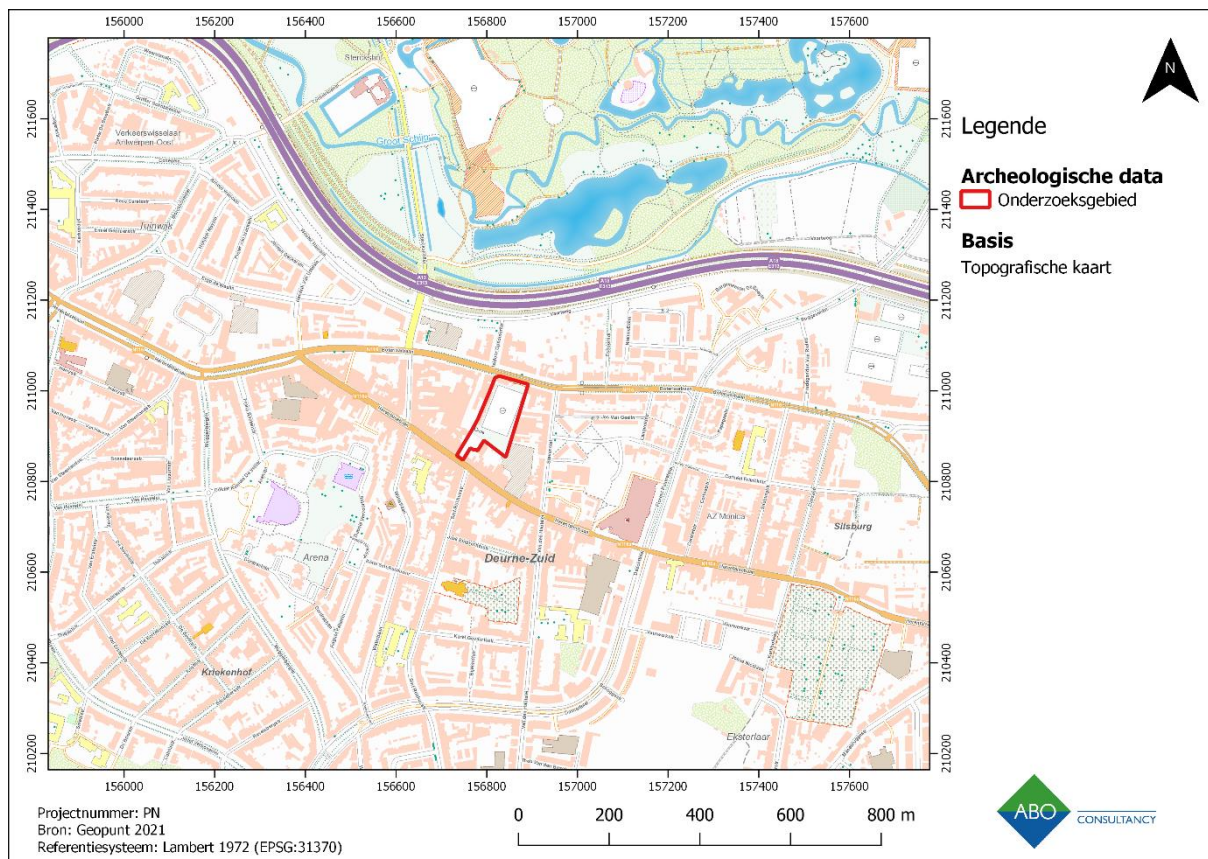
Nieuwbouw	Oppervlakte	Percentage	Max. verstoringsdiepte
Parking centraal deel	2.775 m ²	19,5 %	1 m-mv
Wadi	260 m ²	1,8 %	1 m-mv
Aanplant bomen	8 m ²	0,05 %	1 m-mv
Totaal	3.042 m²	21,4 %	1 m-mv

Tabel 1: Overzicht met verschillende oppervlaktes met bijhorende verstoringsdiepten (Abo nv, 2020)

3 ASSESSMENTRAPPORT: LANDSCHAPPELIJKE ANALYSE

3.1 TOPOGRAFISCHE SITUERING

3.1.1 TOPOGRAFIE

Figuur 11: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

Het onderzoeksgebied is gelegen in een dichtbebouwde zone in verstedelijkt gebied gelegen, waardoor de natuurlijke topografie van het onderzoeksgebied sterk is aangetast.

Het onderzoeksgebied bevindt zich in Deurne-Zuid, ten oosten van het centrum van Antwerpen langs de Herentalsebaan en wordt langs de noordzijde begrensd door de Boterlaarbaan. Het terrein is ten zuiden gelegen van de Herentalse Vaart en het uitgestrekte Provinciaal Domein “Rivierenhof” dat gelegen is in de Schijnvallei. Door dit natuurgebied loopt de rivier “Groot Schijn”.

De Herentalsebaan is tot aan de splitsing met de Boterlaarbaan een verbrede geasfalteerde baan met middenberm en wordt gekenmerkt door heterogene lintbebouwing met burgerhuizen en flatgebouwen met drie tot vijf bouwlagen, daterend uit het eerste kwart van de 20ste eeuw. Vanaf de splitsing met de Boterlaarbaan is de baan een smalle gekasseide winkelstraat met heterogene, sterk verhakkelde bebouwing, grotendeels opklimmend tot het vierde kwart van de 19de en het eerste kwart van de 20ste eeuw.¹

¹ Inventaris Onroerend Erfgoed, *Herentalsebaan Deurne* [online]
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/themas/16549> (Geraadpleegd op 18 januari 2021)

Ten zuidwesten van het onderzoeksgebied bevindt zich het Fort van Deurne (id 366106; cf. hfst. 4.1.4).

3.2 HOOGTEVERLOOP

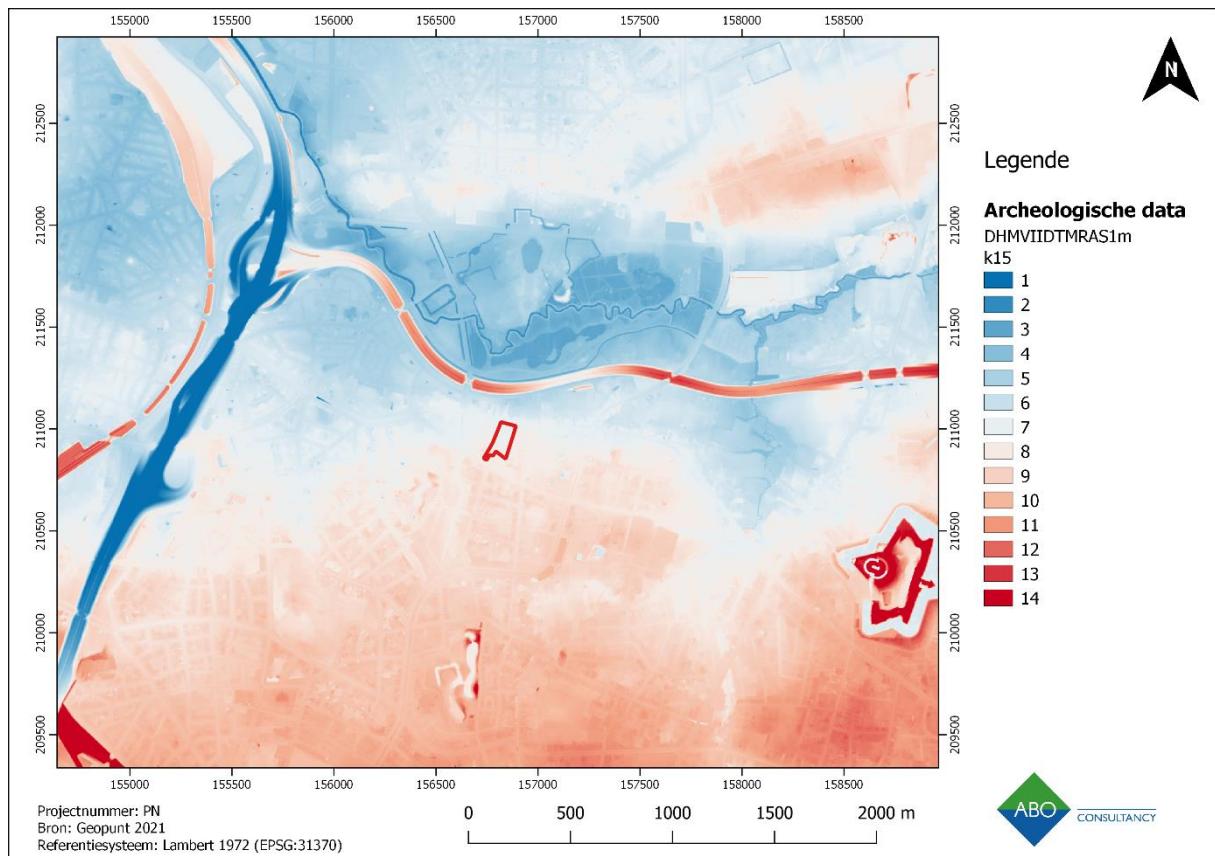
Het onderzoeksgebied is gelegen in het oosten van Antwerpen en situeert zich net ten zuiden van de Schijnvallei. Deurne bevindt zich op een van nature hoger deel in het landschap en situeert zich op een hoogte van ongeveer 10 m-TAW. Hoger gelegen delen in het landschap zijn van oudsher interessante verblijfplaatsen geweest. Het is dan ook geweten dat Deurne al sinds de steentijd bewoning heeft gekend.

De DHM-kaart toont deze hoogte ook aan. Het onderzoeksgebied is gelegen op een helling, die afhelt in noordelijke richting, in de richting van de Schijnvallei. In zuidelijke richting stijgt het hoogteprofiel tot meer dan 10 m-TAW.

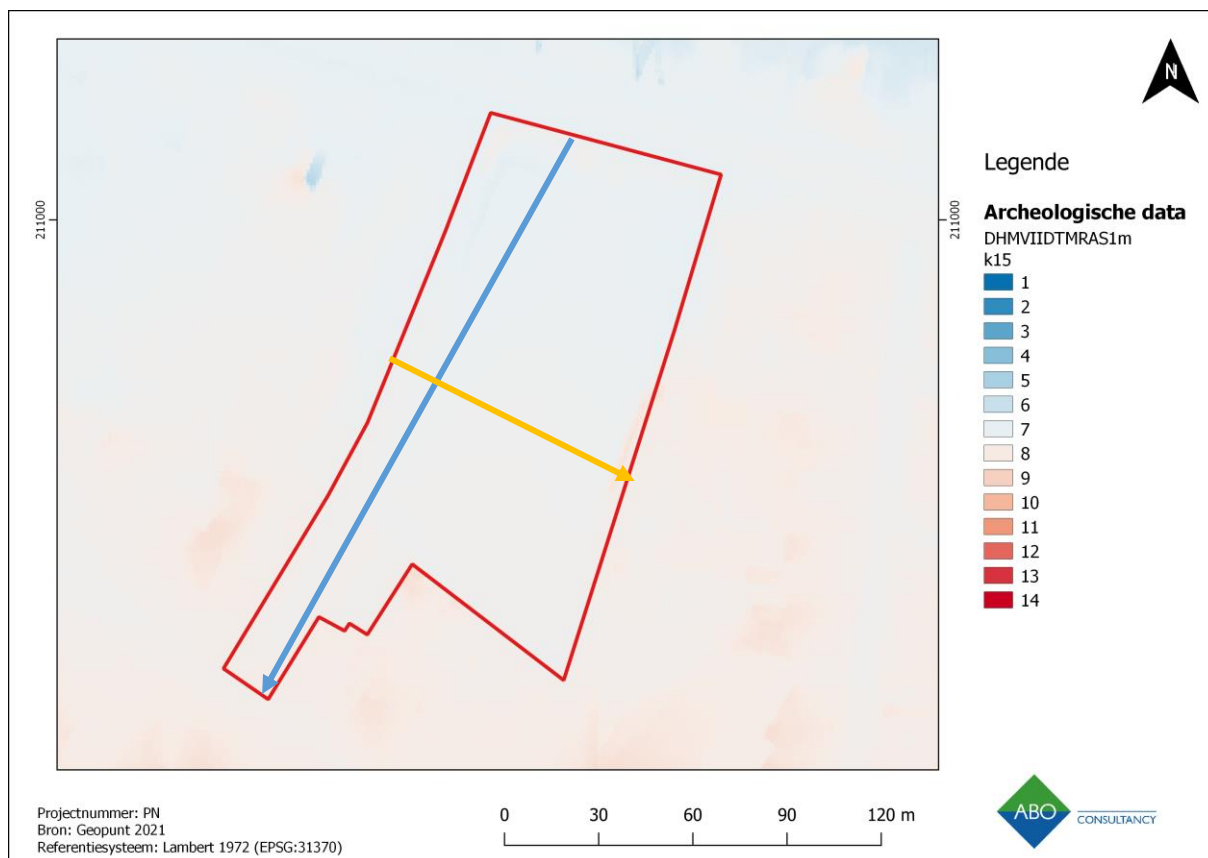
Hoogteprofiel 1 (Figuur 14) van noord naar zuid vertoont een regelmatig stijgend verloop in zuidelijke richting. Aan de noordzijde van het terrein situeert de hoogte zich op 7,2 m-TAW en stijgt tot aan de zuidelijke grens, 200 m verder tot 7,9 m-TAW.

Hoogteprofiel 2 (Figuur 15) van west naar oost, vertoont een relatief vlak verloop. De hoogte situeert er zich op 7,3 à 7,4 m-TAW. Aan de oostelijke grens is er een plotse overgang naar een 8,3 m-TAW. Gezien de plotse stijging lijkt het om een antropogene ingreep te gaan.

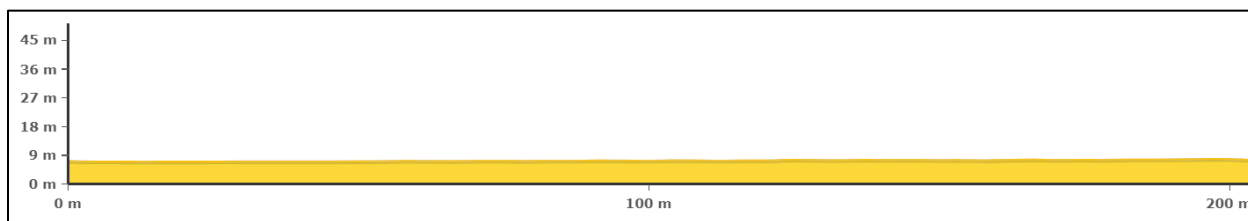
De Hillshadekaart toont een vlak beeld met slechts kleine hoogteverschillen ter hoogte van het onderzoeksgebied, dat in gebruik is als voetbalveld met bijhorende parking. In de noordwestelijke hoek bevinden zich enkele hogere delen, ten gevolge van bebouwing. De omliggende bebouwing van het bouwblok komt eveneens duidelijk naar voor in de donkerdere delen, langs de laag gelegen omliggende straten.

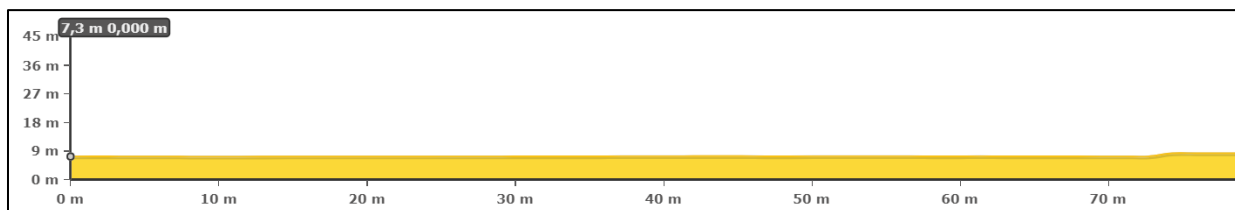
Figuur 12: DHM-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt, 2021)

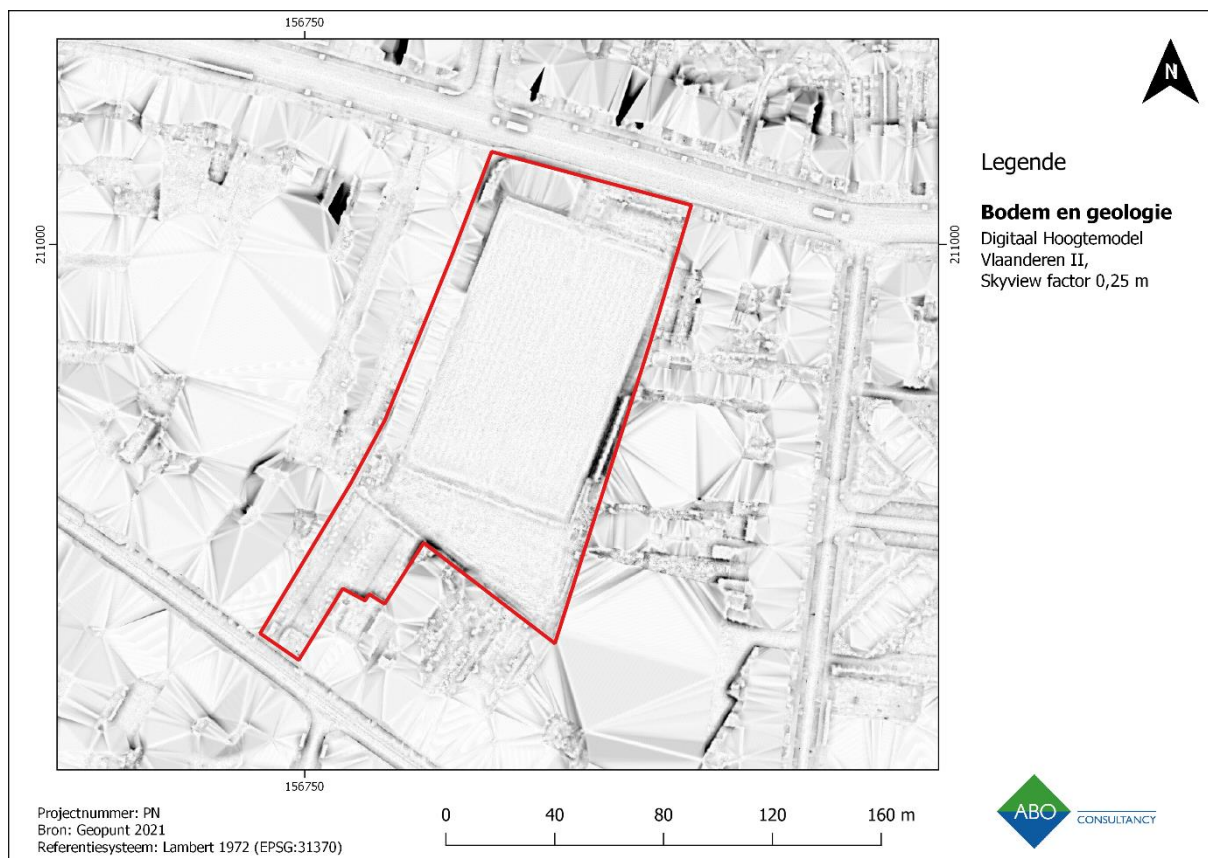
Figuur 13: DHM-kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, hoogteprofiel 1 (oranje) en hoogteprofiel 2 (blauw) (Geopunt, 2020)

Figuur 14: Hoogteprofiel 1 (blauw), noord-zuid (Geopunt, 2020)

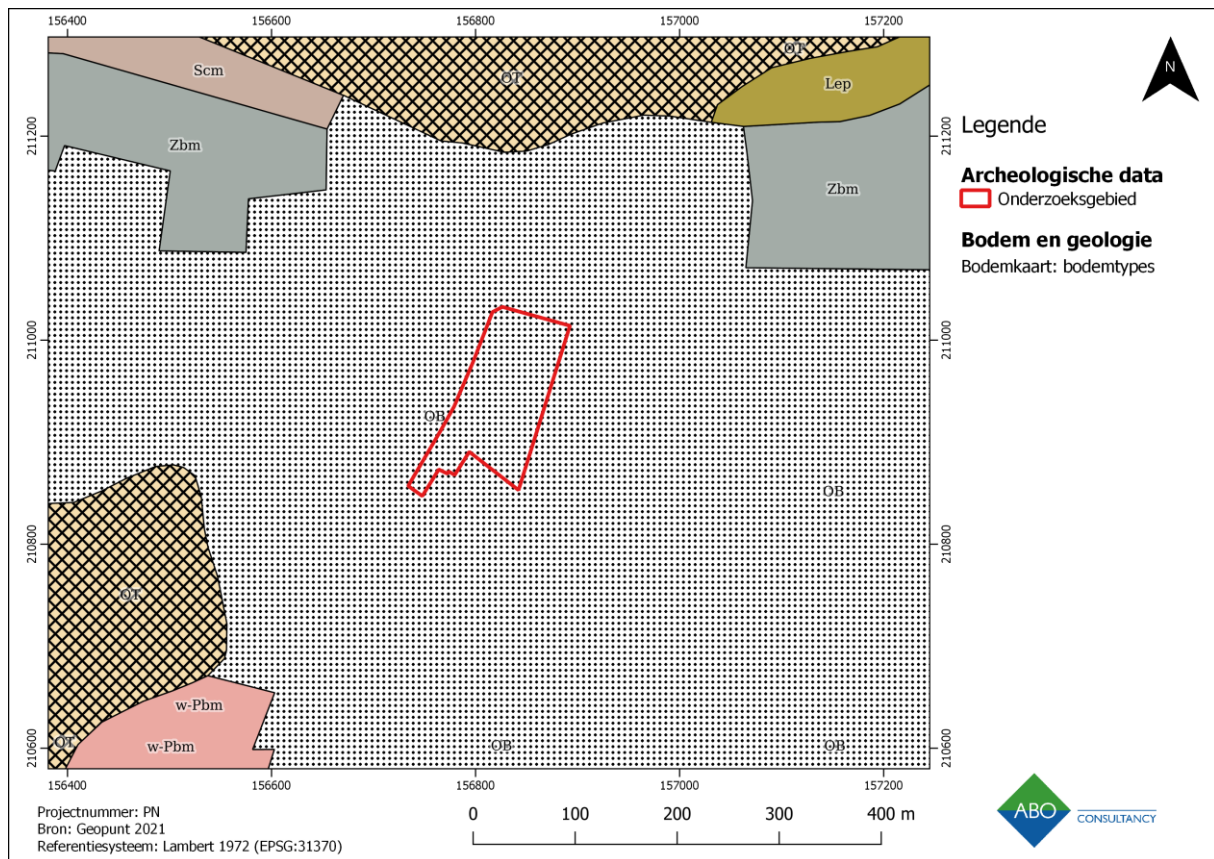
Figuur 15: Hoogteprofiel 2 (oranje), west-oost (Geopunt, 2020)

Figuur 16: Skyview met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt, 2021)

3.3 BODEMKUNDIGE SITUERING

3.3.1 BODEMKAARTEN

Figuur 17 Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020)

Het onderzoeksgebied is gelegen in de zandstreek (Figuur 17).

Door de intense bouwactiviteiten en bodemingrepen van de laatste decennia zijn natuurlijke bodemprofielen ter hoogte van het onderzoeksgebied en de wijdere omgeving sterk gewijzigd of vernietigd en kon het bodemtype niet worden gekarteerd. Het gebied is dan ook gekarteerd als bebouwde zone, bodemtype **OB**.

Er kan echter gesuggereerd worden dat de natuurlijke bodem ter hoogte van het onderzoeksgebied aanleunt bij **Zbm**, **Lep**, **w-Pbm** en **pbmy**-series die buiten, ten noorden en ten zuiden van het onderzoeksgebied werden gekarteerd. De vermelde bodemtypes betreffen zand- en zandleembodems. Zandbodems in het algemeen zijn zure bodems en garanderen geen goede bewaring van bepaalde archeologische vondsten, zoals bot en metaal.

De **Zbm** bodemserie is een droge zandbodem met een dikke antropogene humus-A-horizont.

De **Lep**-bodemserie is een natte zandleembodem zonder profiel.

De **w-Pbm**-bodemserie is een droge lichte zandleembodem met een dikke antropogene A-horizont.

De **pbmy**-bodemserie is een droge lichte zandleembodem met een dikke antropogene humus- A-horizont.

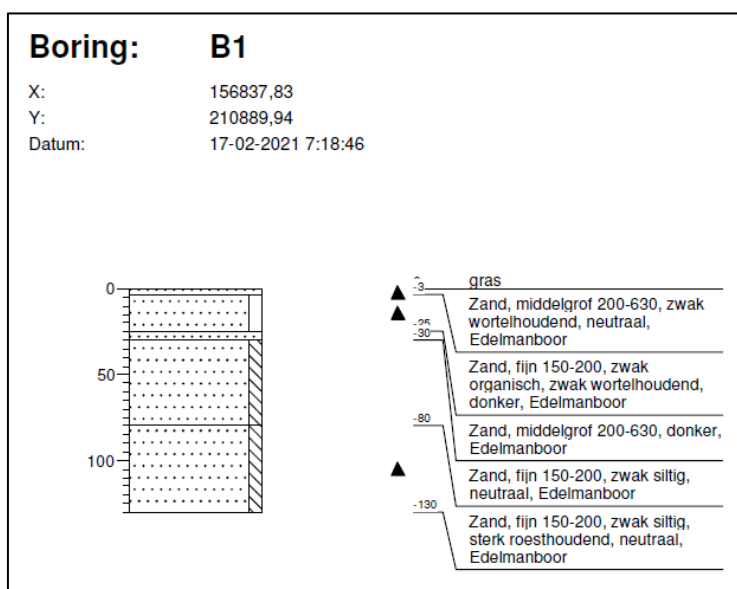
3.3.2 RESULTATEN CONTROLEBORINGEN

Om de toestand van de bodem ter hoogte van het onderzoeksterrein na te gaan, meer bepaald waar de toekomstige bodemingrepen gepland zijn, werden er zes landschappelijke boringen uitgevoerd. Boringen 1 tot 3 werden op een centrale as in het noordelijke deel gezet, op het grasveld aansluitend aan het voetbalveld. Boringen 4-6 werden uitgevoerd ter hoogte van de bestaande parking. De parking is een verhard terrein met kasseien. Vanwege de harde kasseien werd er telkens een kassei uitgehaald en werden de boringen allemaal handmatig uitgevoerd. Boring 6 diende gestaakt te worden vanwege te hard. Een tweede poging, boring 6B diende eveneens gestaakt te worden, vanwege indicaties voor de aanwezigheid van een leiding.

Boringen 1 tot 3 vertoonden eenzelfde bodemopbouw A-B-C. De boringen ter hoogte van het parkinggedeelte (4 en 5) toonden eveneens een A-B-C- bodemopbouw, waarbij de bovenste lagen verstoord waren.

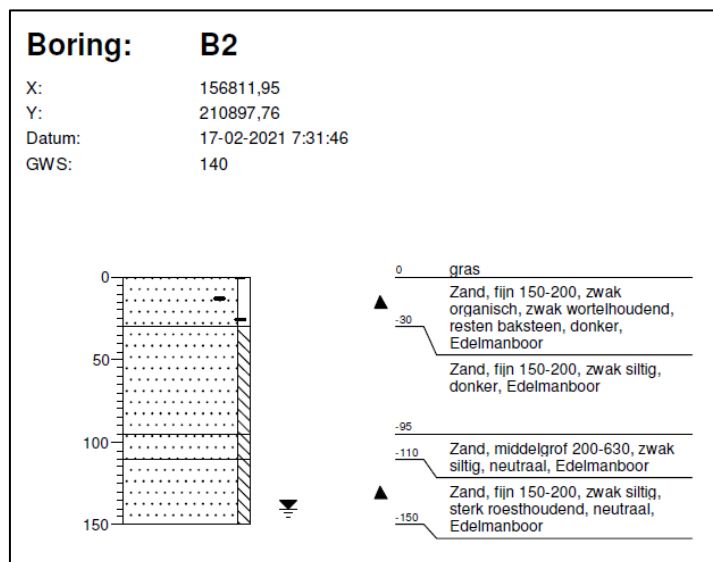
Figuur 18: Orthofotomozaïek met aanduiding van de boorpunten (Abo nv, 2021)

Figuur 19: Boring 1 (Abo nv, 2021)

In boring 1 bestond de bovenste laag van 0 tot 20 cm uit homogeen donkerbruin zand met plantenwortels of teelaarde. Dit is de A1-horizont. Laag 2 tussen 20 en 30 cm was iets lichter bruingrijs zand, A2-horizont. Laag 3 tussen 30 en 85 cm bestond uit homogeen bruin zand en vormt de B-horizont. De onderste laag tussen 85 en 130 cm was bruinbeige fijn zand, licht siltig en sterk roesthoudend. Deze laag vormde de C-horizont (Figuur 19).

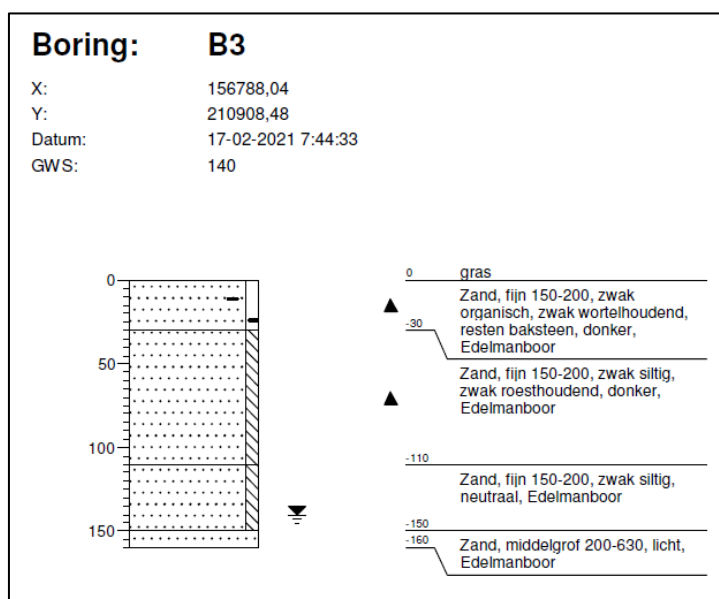
De bodem ter hoogte van Boring 1 is een A-B-C- bodemopbouw en blijkt goed bewaard.

Figuur 20: Boring 2 (Abo nv, 2021)

Boring 2 vertoont eenzelfde bodemopbouw als in Boring 1. De bovenste laag tussen 0 en 30 cm was donkerbruin zand, zwak wortelhoudend en zeer weinig spikkels baksteen. De laag teelaarde vormt de A-horizont. Laag 2 tussen 30 en 70 cm was homogeen fijn bruin zand, zwak siltig en vormt de B-horizont. Tussen 70 en 100 cm was de grond gelijkaardig met roestvlekken en zwak siltig, Bs-horizont. Laag 4 tussen 100 en 110 cm is zeer licht groenig grijs, licht siltig zand en vormt de C1-horizont. Laag 5 tussen 110 en 130 cm bestond uit licht beige zand. Deze laag is de C2-horizont.

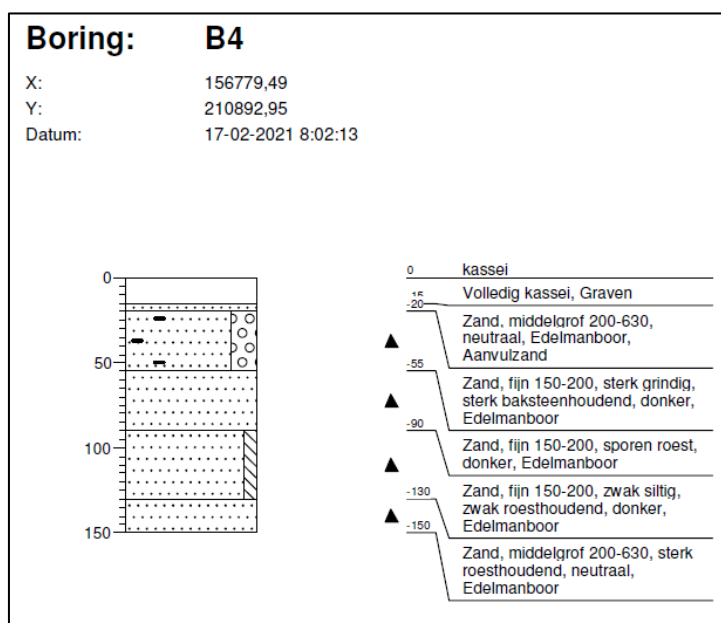
Ter hoogte van Boring 2 is een A-B-C- bodemopbouw vastgesteld; de oorspronkelijke bodemopbouw is bewaard.

Figuur 21: Boring 3 (Abo nv, 2021)

In boring 3 aan de westzijde van het grasgedeelte bestond de bovenste laag tussen 0 en 30 cm ook uit homogeen donkerbruin zand met zeer weinig baksteenspikkels. Deze laag teelaarde is de A-horizont. Tussen 30 en 70 cm bestond de bodem uit homogeen grijsbruin zand, B-horizont. Tussen 70 en 85 cm was de grond gelijkaardig met roestvlekken en zwak siltig, Bs-horizont. Tussen 85 en 110 cm deed zich een overgangslaag voor met lichtbeige-grijs zand, BC-horizont. De onderste laag tussen 110 en 150 cm was licht groenig grijs zand, zwak siltig. Deze laag betreft de C-horizont.

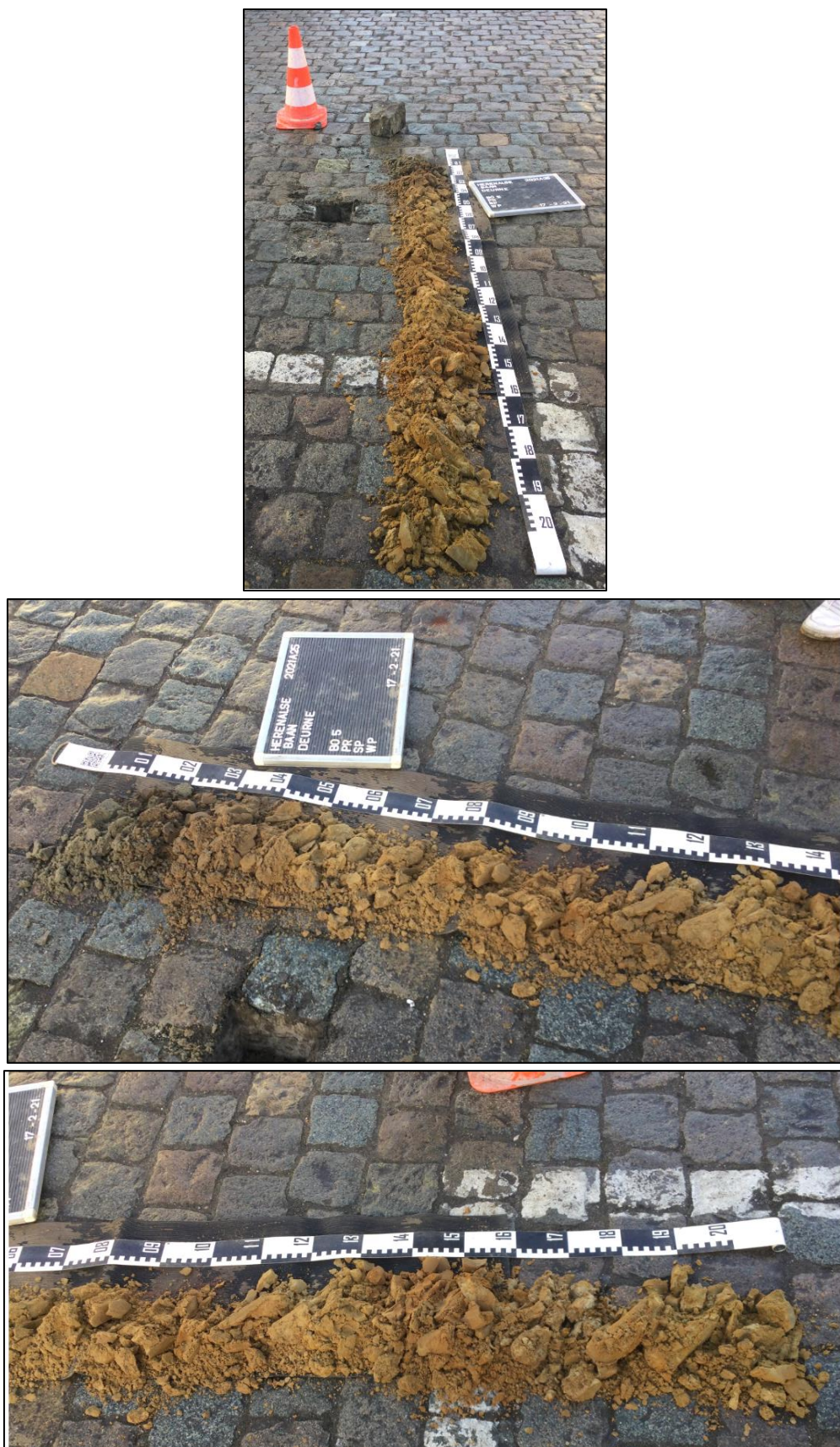
Ter hoogte van Boring 3 is een A-B-C- bodemopbouw vastgesteld; de oorspronkelijke bodemopbouw is er bewaard.

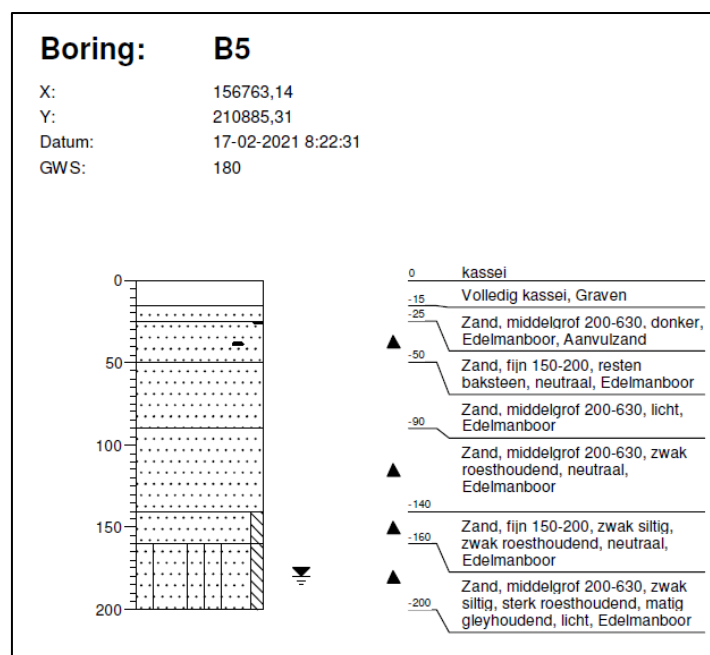
Figuur 22: Boring 4

Boring 4 werd aan de noordoostelijke zijde van de parking gezet. De bovenste laag vormde een kassei van 15 cm hoog. Laag 2 tussen 15 en 20 cm bestond uit grijze aanvulgrond, neutraal zand. Laag 3 tussen 20 en 55 cm bestond uit sterk grindig en zeer baksteenhoudend donkerbruin zand, verstoring. Laag 4 tussen 55 en 90 cm bestond uit bruingrijs, fijn zand, B-horizont. Laag 5 tussen 90 en 130 cm bestond uit beige zand met onderaan roestvlekken, C1-horizont. De onderste laag tussen 130 en 150 cm bestond uit beige, roestig zand, C2-horizont

Ter hoogte van boring 4 is de bodem verstoord tot op 55 cm-mv vanwege de aanleg van de huidige parking.

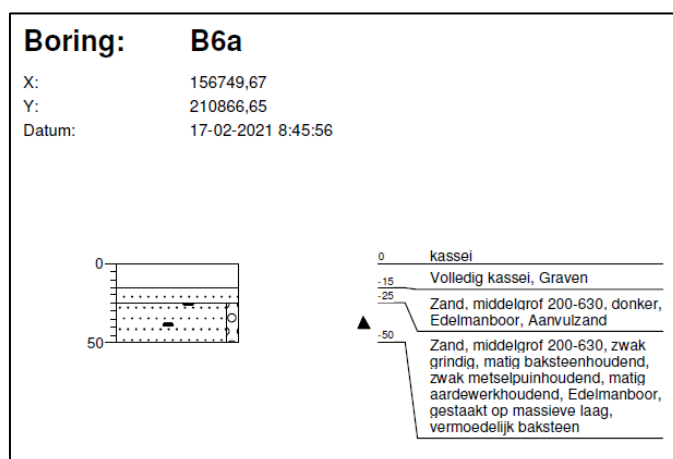
Figuur 23: Boring 5 (Abo nv, 2021)

Figuur 24: Boring 5 (Abo nv, 2021)

Ter hoogte van boring 5 werd volgende bodemopbouw vastgesteld. De bovenste laag tot 15 cm bestond uit een kassei. De laag eronder was neutraal bruingrijs zand met weinig baksteenspikkels en vormde de vlijlaag van de kasseien. Tussen 25 en 50 cm bestond de bodem uit neutraal bruin zand. Deze laag was een restant van een B-horizont. Tussen 50 en 90 cm was lichtgeel zand, C1-horizont. Tussen 90 en 140 cm bestond uit lichter beige zand dan de laag erboven en was zwak roesthoudend. Tussen 140 en 160 cm bestond uit beige zand met roestvlekken, dit is de C2-horizont. Tussen 160 en 200 cm was eveneens geelbeige fijn zand met lichtgrijze vlekjes, C3-horizont.

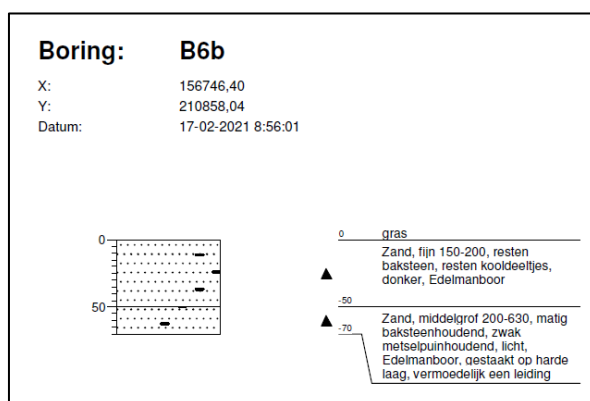
Ter hoogte van boring 4 is de bodem verstoord tot op 55 cm-mv vanwege de aanleg van de huidige parking.

Figuur 25: Boring 6A (Abo nv, 2021)

Boring 6 die in het zuidelijk deel van de parkeerzone uitgevoerd werd diende gestaakt te worden wegens te harde tegel-of steenfragmenten in de bodem. De boring kon uitgevoerd worden tot op 50 cm-mv. De bovenste laag was een kassei van 15 cm. De laag eronder tussen 15 en 25 cm bestond uit grijs aanvulzand en tussen 25 en 35 cm bestond uit bruin aanvulzand. De onderste laag tot 50 cm –mv vormde een puinige laag bruin zand met baksteen en tegelfragmenten.

Ter hoogte van boring 6a was de bodem minstens verstoord tot op 50 cm-mv.

Figuur 26: Boring 6 B (Abo nv, 2021)

Gezien boring 6A diende gestaakt te worden; vanwege te harde stukken in de ondergrond werd een tweede poging (boring 6B) gedaan in een onverhard deel aan de zuidzijde van het perceel, aan de straatkant. De bovenste laag tussen 0 en 70 cm bestond uit vrij homogeen donkerbruin zand met zeer weinig baksteenspikkels. De laag eronder tussen 70 cm en 80 cm bestond uit heterogeen grijsbeige zand met baksteenfragmenten. De vulling van de boring duidde op de aanwezigheid van een leiding waardoor ook deze boring diende gestaakt te worden.

Ter hoogte van boring 6B was de bodem ten minste verstoord tot op 0,85 m-mv. Er waren duidelijke indicaties voor de aanwezigheid van leidingen langs de straatkant.

3.3.2.1 **BESLUIT BORINGEN**

Op basis van de uitgevoerde landschappelijke boringen ter hoogte van het onderzoeksgebied kan het volgende besloten worden. In het noordelijke deel van de nieuw geplande parking, meer bepaald de groenzone die grenst aan de zuidzijde van het voetbalveld is de bodemopbouw goed bewaard. In boring 1 tot 3 werd telkens een bodemopbouw A-B-C geregistreerd. Onder een laag teelaarde van ca. 30 cm

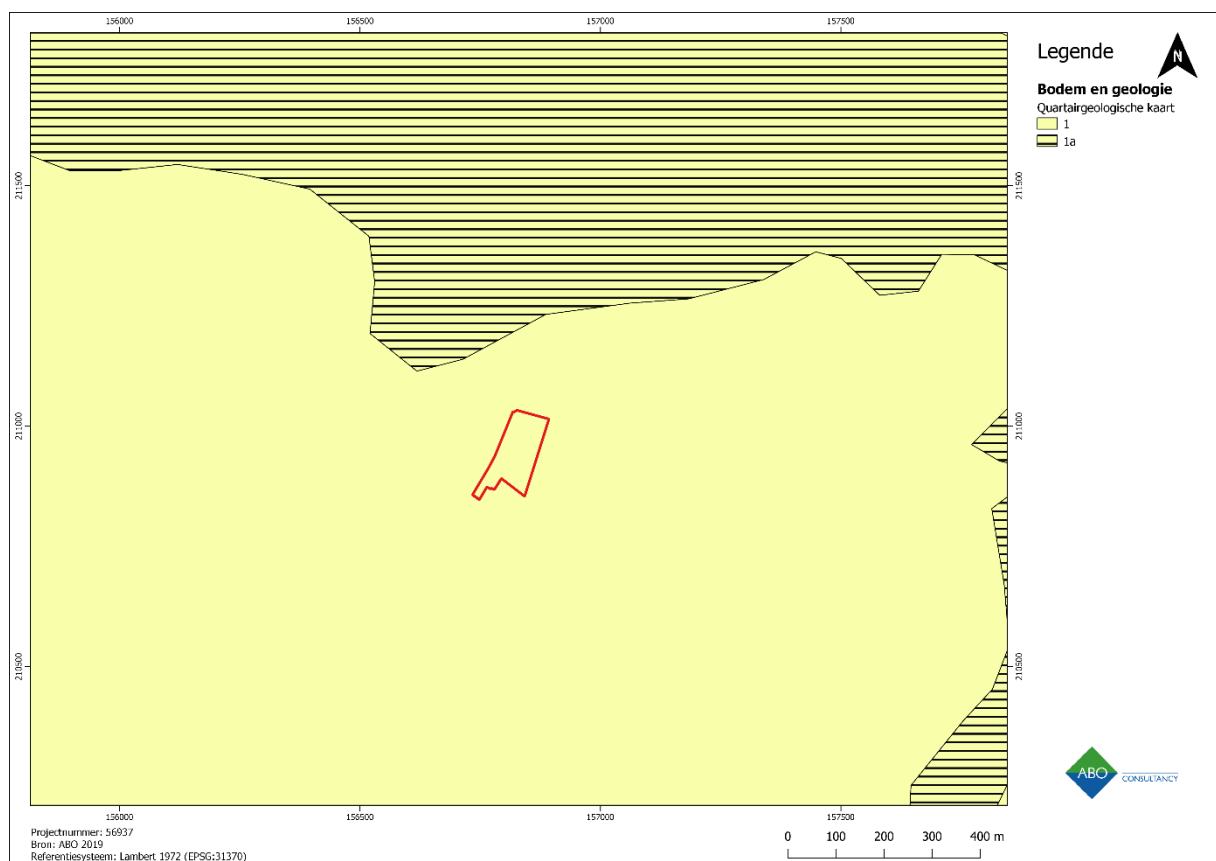
dik bevond zich een B-horizont van gemiddeld 55 cm dik met onderaan roestverschijnselen. De C-horizont was opgebouwd uit geel zand eveneens met roestrestanten.

Het zuidelijke deel van de nieuw geplande parking ter hoogte van de huidige parking was verstoord tot tussen 25 en 50 cm. Onder de verstorende werd in boring 4 een B-horizont geregistreerd tussen 55 en 90 cm en in boring 5 bleef een restant van een B-horizont bewaard tussen 25 en 50 cm. Uit boring 6B bleek dat het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied langs de straatkant verstoord was door leidingen tot op minstens 85 cm-mv.

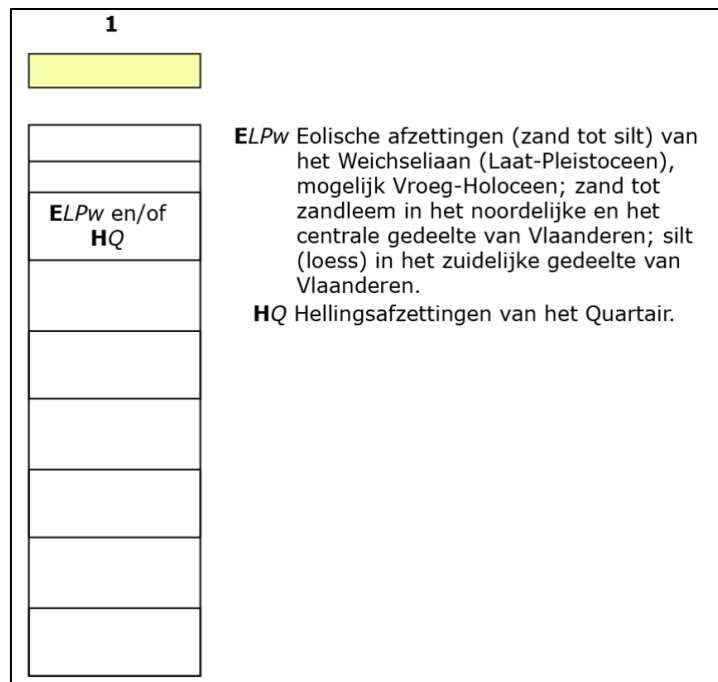
Deze bodemopbouw komt niet helemaal overeen met de bodemseries die ten noorden en zuiden van het onderzoeksgebied gekarteerd zijn op de bodemkaart. In de omgeving werden droge zand- tot lichte zandleembodems gekarteerd met een dikke antropogene A-horizont (cf. hfst. 3.1.1.).

3.3.3 QUARTAIRGEOLOGISCHE KAART

De quartairgeologische kaart geeft voor het onderzoeksgebied type 1 weer. Dit profieltype wordt gekenmerkt door eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (laat-Pleistoceen), mogelijk vroeg-Holoceen en/of hellingafzettingen van het Quartair (laat-Pleistoceen). Voor een uitgebreide beschrijving wordt er verwezen naar Figuur 17.

Figuur 27: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020)

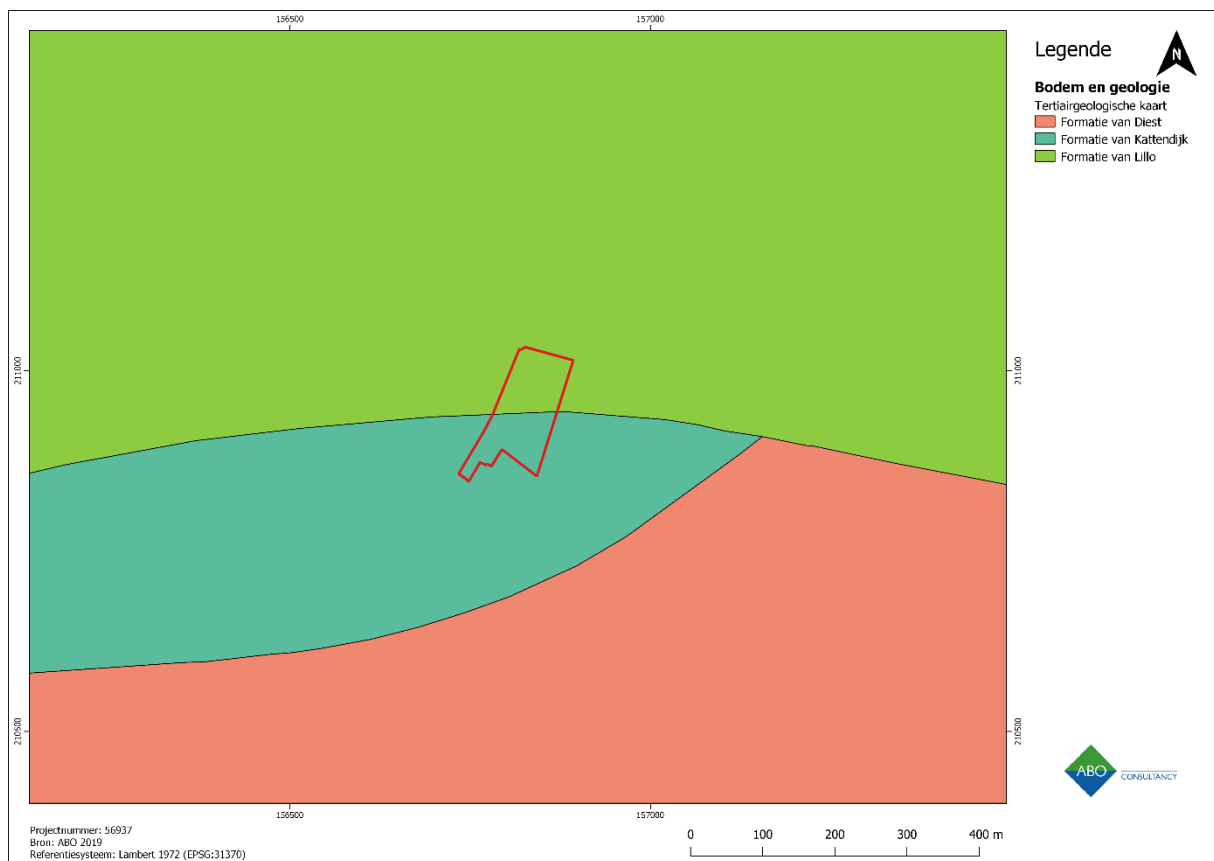
Figuur 28: Quartairgeologische sequentie type 1c? (Geopunt, 2021)

3.3.4 TERTIAIRGEOLOGISCHE KAART

Op de tertiair geologische kaart (Figuur 29) is de noordelijke helft van het onderzoeksgebied gelegen op de Formatie van Lillo en de zuidelijke helft op de afzettingen van de Formatie van Kattendijk. De Formatie van Lillo (Midden tot Boven Plioceen) bestaat uit grijs tot bruin schelphoudend zand dat naar de basis toe schelprijker wordt, ongeveer 20 m dik. De formatie bestaat uit drie opeenvolgende leden, van jong naar oud. Het Lid van Merksem bestaat uit fijn tot middelmatig grijsgroen kalkhoudend zand met schelpfragmenten en siderietconcreties. Het Lid van Kruisschans bestaat uit fijn tot middelmatig grijsgroen zand met schelpfragmenten, met kleilagen en kleilagen en is sterk kleihoudend. Het Lid van Oorderen, tenslotte, bestaat uit fijn glauconiethoudend en kleihoudend zand met veel schelpen en schelpfragmenten, schelpen in schelpenbanken die soms ook grind en beenderfragmenten bevatten.

De Formatie van Kattendijk bestaat uit groengrijs tot grijs zand. Het is glauconiethoudend en plaatselijk kleihoudend.

Volgens de Tertiair isohypsen, komt de top van de laag voor vanaf een diepte van 5 m-mv. Dit betekent dat de Tertiaire lagen binnen het onderzoeksgebied niet zullen worden aangesneden tijdens de uitvoering van de werken.

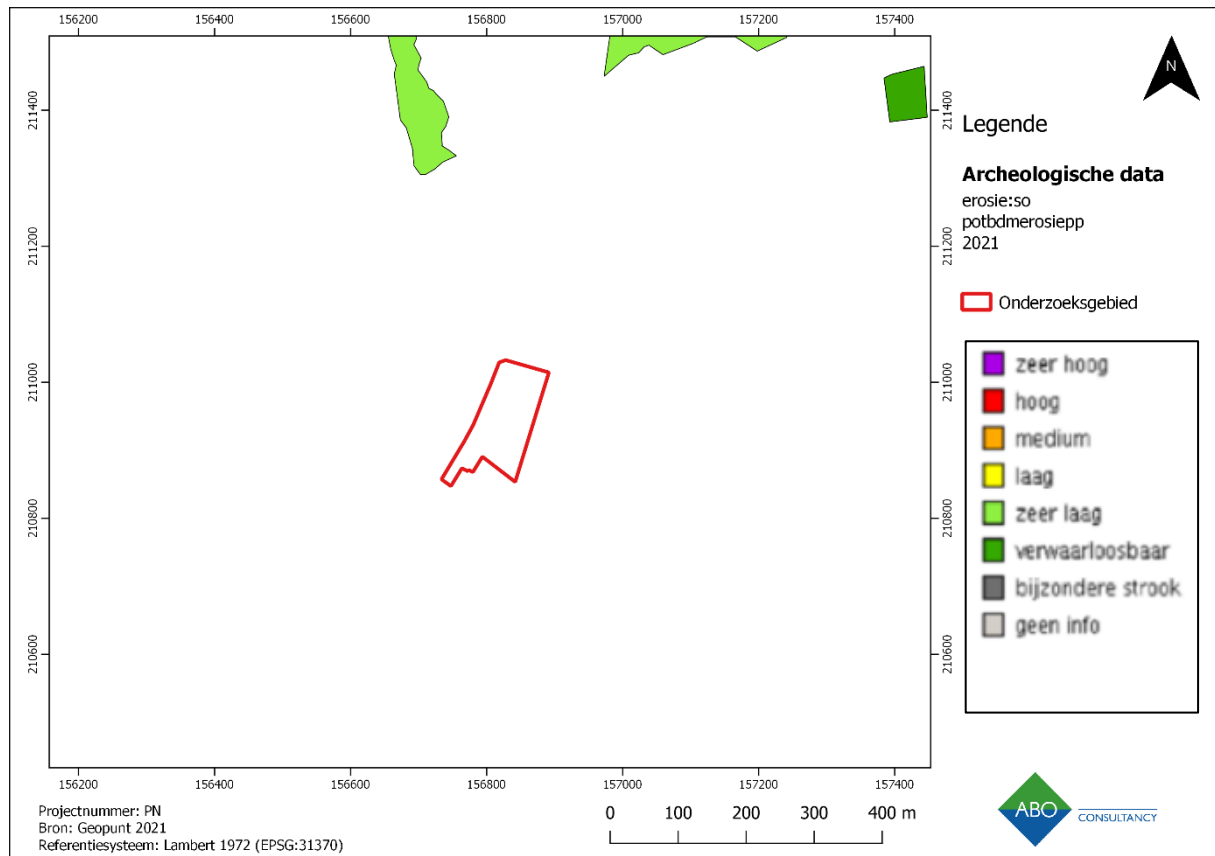

Figuur 29: Tertiairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

3.3.5 BODEMEROSIEKAART

Ter hoogte van het onderzoeksgebied is er door de aanwezigheid van bebouwing geen informatie beschikbaar over de potentiële bodemerosie. Ook voor de directe omgeving van het te onderzoeken terrein is geen informatie beschikbaar. Het kan echter worden aangenomen dat de erosiegevoeligheid van het onderzoeksgebied verwaarloosbaar en niet relevant is vanwege het vlakke en uitgesproken antropogene karakter, daar het terrein zich volledig in dichtbebouwd en verstedelijkt gebied bevindt.

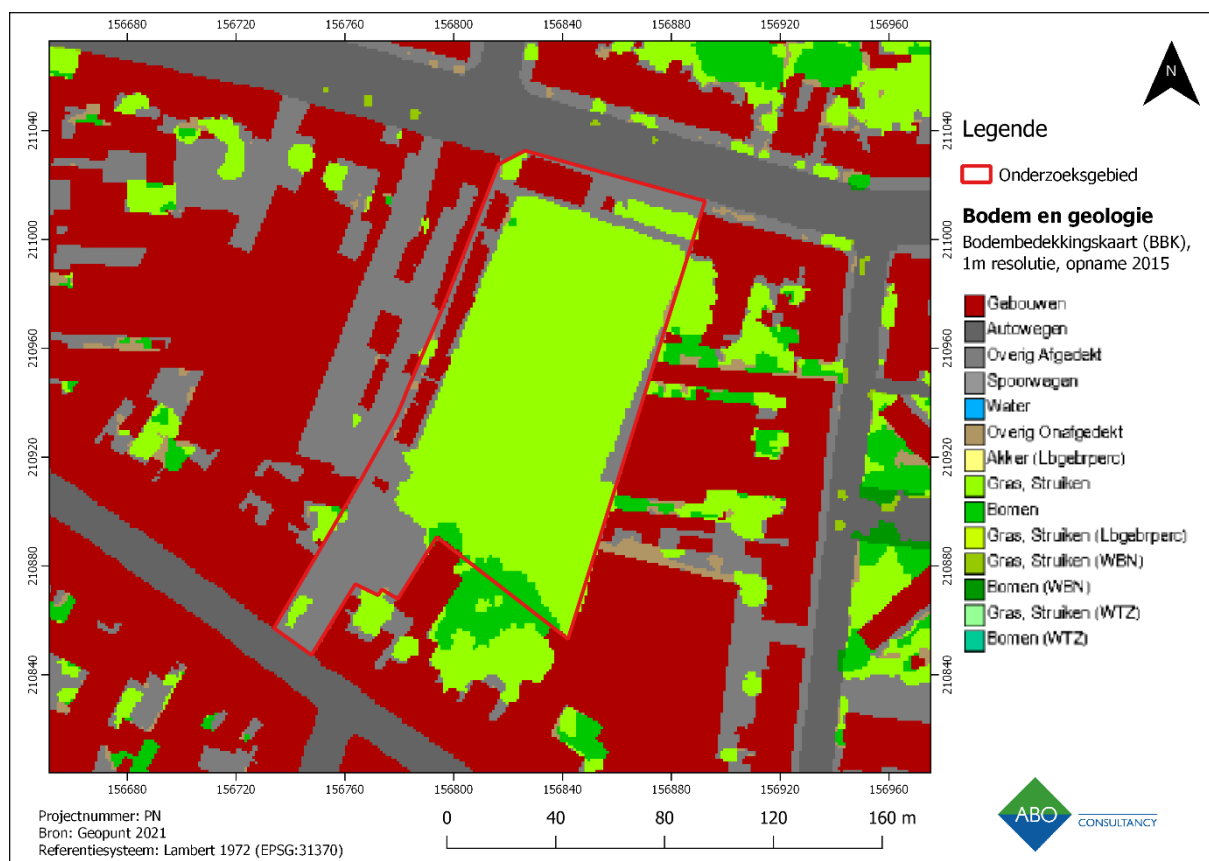
Over het algemeen kan gesteld worden dat een laag bodemerosie gehalte bevorderlijk is voor eventueel aanwezige archeologische resten.

Figuur 30: Bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020)

3.3.6 BODEMBEDEKKINGSKAART

Het onderzoeksgebied bevindt zich in dichtbebouwde zone. Aangezien het onderzoeksgebied een voetbalveld betreft is het grootste deel van het terrein begroeid met gras (lichtgroen). Aan de zuidwestelijke zijde, ter hoogte van de huidige parking ligt verharding (grijs). Heel de noordwestelijke rand is gekarteerd als verharding afgewisseld met enkele kleine gebouwen (rood). Aan de zuidoostzijde staan in het gras ook enkele bomen (donkergroen).

Figuur 31: Bodemgebruikerskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

4 ASSESSMENTRAPPORT: ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Geraadpleegde bronnen hoofdstuk 3 met betrekking tot archeologische voorkennis	Toelichting
Inventarissen	
Inventaris Archeologische zone	Niet van toepassing
Gekende Erfgoedwaarden	Relevant, cf. 4.1.2
Inventaris Bouwkundig erfgoed	Relevant, cf. 4.1.3
Beschermde stads- en dorpsgezichten	Niet van toepassing
Centraal Archeologische Inventaris	Relevant, cf. 4.1.4
Inventaris Historische stadskern	Niet van toepassing
Inventaris gebieden waar geen archeologie te verwachten valt (GGA)	Niet van toepassing
Wereldoorlog relictten	Niet van toepassing
Cartografische bronnen	
Frickxkaart (ca. 1745)	Niet relevant, maar wel vermeld, cf. 4.2.1
Ferrariskaart (ca. 1771-1778)	Relevant, cf. 4.2.2
Atlas der Buurtwegen (ca. 1841)	Relevant, cf. 4.2.3
Vandermaelen kaarten (1846- 1854)	Relevant, cf. 4.2.4
Orthofoto's 1954-2017) jaartallen kloppen niet	Relevant, cf. 4.3

Tabel 2: Tabel met geraadpleegde bronnen

4.1 HISTORISCH KADER

4.1.1 ANTWERPEN EN DEURNE²

De geschiedenis van Deurne is onlosmakelijk verbonden met die van Antwerpen van welk het sinds 1983 een district is. Het is daarom interessant om bij de historische kadering van het onderzoeksgebied ook de metropool Antwerpen haar invloed op het onderzoeksgebied te bekijken.

De gunstige topografische ligging van de stad Antwerpen aan de Schelde en de vruchtbare diverse bodemtypes, speelden een cruciale rol in de ontwikkeling van de nederzetting en zorgden voor een maximale benutting van het gebied. De uitgebreide geschiedenis van Antwerpen kan teruggekoppeld worden naar de prehistorie. Er werden namelijk meerdere vondsten aangetroffen zoals lithisch materiaal daterende van tussen het einde van het Paleolithicum en het begin van de Vroege Bronstijd. Daaropvolgend zijn er een aantal verspreide IJzertijdvondsten ontdekt onder het huidige stadscentrum. Ook werden er meerdere Gallo-Romeinse archeologische vondsten en sporen ontdekt in en rond de stadskern. Volgens archeologisch onderzoek werd er reeds een Gallo-Romeinse nederzetting blootgelegd die rond de 2de en 3de eeuw na Chr. gesitueerd moet worden.

De Herentalsebaan waarlangs het onderzoeksgebied gelegen is vormde een deel van de oude heirbaan tussen Antwerpen en Herentals.

Naast de kersteningspogingen ondernomen door Amandus en Eligius in de 7de eeuw en de verschillende plunderingen in de 9de eeuw door de Noormannen, ontstond er in het centrum van Antwerpen een versterkte handelsnederzetting die zich verder ontwikkelde in de 10de eeuw. De versterking van de burcht was opgebouwd uit een palissade gevolgd door een aarden wal met gracht. Binnen de omwalling groeide een dicht bebouwd centrum dat gekarakteriseerd werd door het proto-stedelijke handelsnederzettingstype.

Omstreeks de 11de eeuw fungeerde Antwerpen als handelsknooppunt tussen verschillende (overzeese) gebieden, doordat het verscheidene ambachten beheerste. Voor Deurne zijn de eerste concrete historische gegevens terug te vinden in de 12de eeuw. De vroegste meldingen van bewoning in historische bronnen dateren echter al uit de 7de eeuw, toen Amandus een klein verblijf of 'klooster' oprichtte in Deurne voor zijn medereizigers, bij de kerstening van Antwerpen in die periode. Op dit moment bestaat Deurne uit een schaars bewoonde parochie, die behalve Deurne, Borgerhout en Borsbeek, ook stukken van Merksem, Wommelgem, wellicht ook Wijnegem en misschien zelfs 's Gravenwezel omvatte. Hoewel dit gebied onderdeel uitmaakte van het hertogdom Brabant werden de grondheerlijke rechten uitgeoefend door de prins-bisschoppen van Luik. Vanaf het einde van de 13de eeuw zal de heerlijkheid afwisselend onder het gezag komen van de hertogen van Brabant, de graven van Vlaanderen en de stad Antwerpen.

Tot aan de 16de eeuw zou Antwerpen vier groeiprocessen doormaken, waarbij de stadsgrenzen zich naar het oosten hebben uitgebreid. In deze periode ontpopte de stad zich tot een immense handelsmetropool waar internationale producten werden verhandeld, waaronder suiker uit Noord-Amerika, Portugese specerijen, Engels laken enzovoort. De sociale, culturele en economische expansie trok daarnaast ook elitaire handelslui en kooplieden aan die zich in luxueuze stadspalazzi vestigden.

² Goovaerts S., Archeologische evaluatie van het bodemarchief langs de Boekenberglei 279 te Deurne (2017/186), *Archeologische rapporten 488*, Aartselaar 2017, p. 34-35.

Deurne werd het een speelplein voor rijke patriciërs die de metropool ontvluchtten en luxueuze luthoven lieten optrekken in de landelijke gebieden buiten de Antwerpse stadsmuren.

Mede dankzij deze nieuwe bewoners kwam Deurne-Borgerhout vanaf de 16de eeuw, samen met andere nabijgelegen gebieden, onder controle van de Stad Antwerpen. De aanzienlijke uitbreiding van het 16de-eeuwse handelsimperium en de toenemende urbanisatie ging helaas hand in hand met militaire dreigementen, waardoor de stad voorzien werd van een nieuwe omwalling. Met de komst van de Spaanse Furie in 1576, de Beeldenstorm en de opheffing van de Schelde kwam er een einde aan de Gouden Eeuw in Antwerpen.

Na de verwoestende Spaanse invasie, kende de stad een respijt dat zich gedurende twee eeuwen heeft gemanifesteerd, waardoor het bevolkingsaantal daalde. Tijdens deze periode (Contrareformatie) vestigden zich verscheidene nieuwe kloosterorden die de aanblik van Antwerpen duidelijk hebben veranderd.

De Antwerpse invloedssfeer, die vanaf de 16de eeuw zou domineren, was een tweesnijdend zwaard voor de gemeente Deurne-Borgerhout. Enerzijds vond de gemeente in Antwerpen een constante en immers groeiende afzetmarkt voor landbouwproducten. Anderzijds was Antwerpen niet op zoek naar een concurrent voor hun handel en nijverheidsindustrie. Een octrooi van 1685 stelde een verbod in voor alle ambachten en neringen die niet in de strikte behoeften van de lokale boerenbevolking voorzagen.³ De aanwezigheid van de vele grootgrondbezitters met hun luthoven, versterkte hoeves en pachthouders, en het ontmoedigen van vrijwel elke commerciële en industriële activiteit buiten landbouw zorgde ervoor dat Deurne zijn landelijk karakter bewaarde tot het einde van de 19de eeuw. Borgerhout daarentegen was door de aanwezigheid van brouwers, handelaars en beenhouwers veel meer betrokken bij het Antwerpse verhaal, en werd vaak gezien als concurrent voor de handelaars uit de metropool.⁴ De kloof tussen het demografisch sterkere en meer geïndustrialiseerd Borgerhout en het agrarische Deurne zou uiteindelijk in 1836 leiden tot een splitsing van de twee gemeenten.

Tussen de 18de en 19de eeuw onderging Antwerpen een transformatie onder het bewind van Napoleon, waarbij de militaire en economische aspecten een opwaardering kregen. Daarbij werd een nieuwe verdedigingsomwalling of de Brialmontvestiging aangelegd die zich bevond aan de huidige ring van Antwerpen. Hierdoor onderging het stadscentrum nogmaals een grote expansie. Daarnaast kende de haven een verdere uitbreiding door de aanleg van dokken. Later in de 19de eeuw werden de Scheldekaaien rechtgetrokken, waardoor het oude stratennetwerk en meerdere huizen verdwenen.

Het conservatieve beleid in Deurne, waar het behouden van het landelijke karakter van de gemeente werd beoogd, bleef standhouden tot het begin van de 20ste eeuw. De explosieve demografische groei was echter niet te stoppen en de eerste helft van de 20ste eeuw wordt in Deurne dan ook gekenmerkt door massale verkavelings- en bouwprojecten. Naast de vele landbouwgebieden zullen in de 20ste eeuw ook verschillende luthofdomeinen plaats maken voor nieuwe woningen.

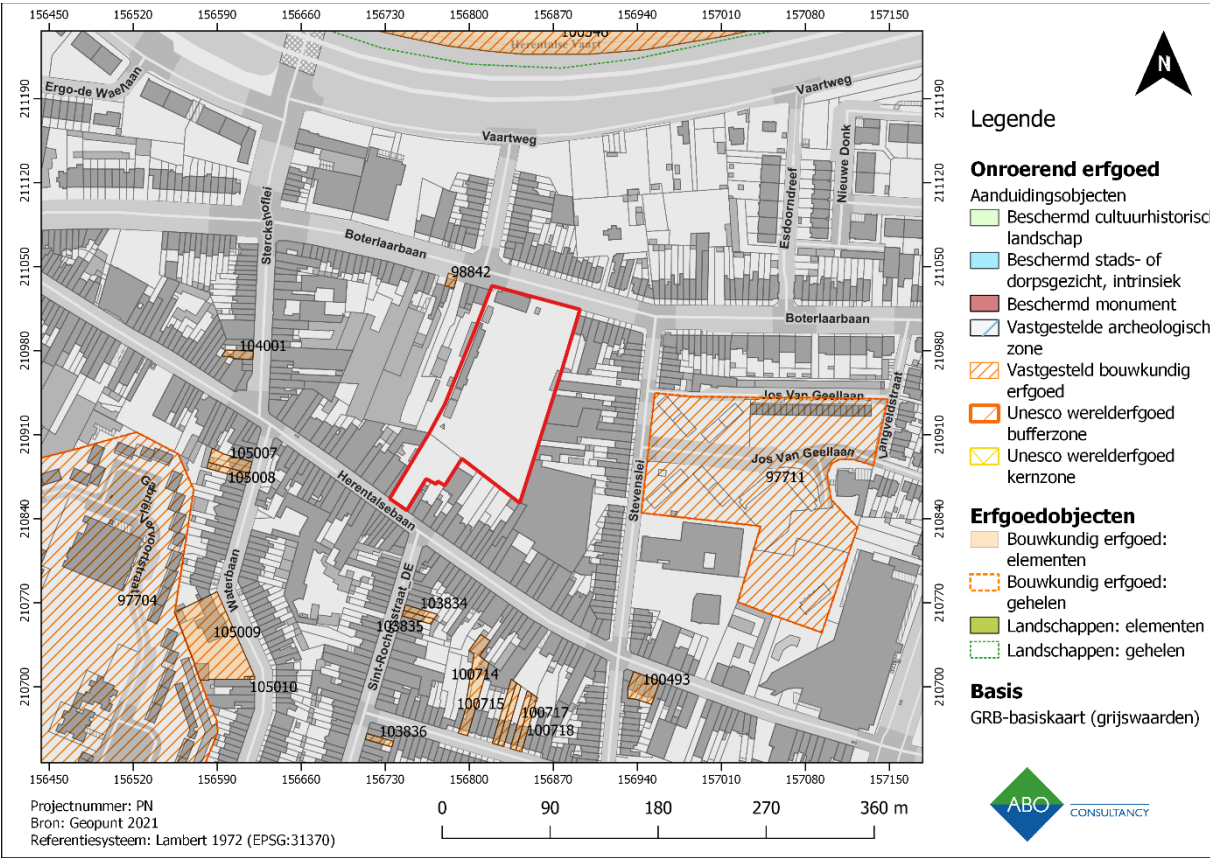
³ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120655>

⁴ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/120654>

4.1.2 INVENTARISSEN ONROEREND ERFGOED

In de directe omgeving van het onderzoeksgebied zijn er enkel meldingen van bouwhistorische relict en zones opgenomen in de Centraal Archeologische Inventaris. In de directe omgeving zijn er geen meldingen WO I-relict, beschermde stadsgezichten, beschermde monumenten of archeologische zones.

4.1.3 INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED

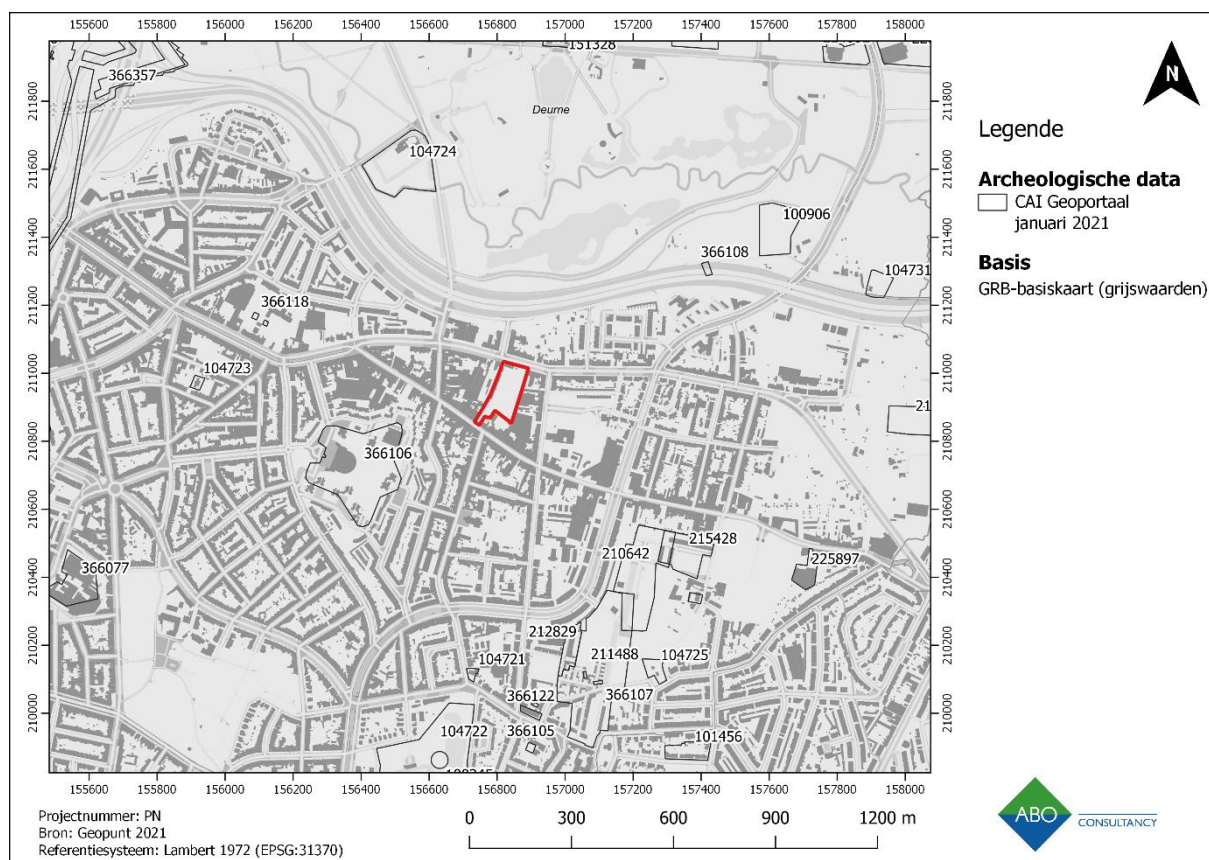
Figuur 32: GRB-kaart met aanduiding van bouwkundige erfgoedrelict in een straal van ca. 100 m rond het onderzoeksgebied (Inventaris Bouwkundig Erfgoed, 2020)

Het bouwkundig erfgoed in de directe omgeving van het onderzoeksgebied beperkt zich tot een drietal burgerhuizen in eclectische stijl daterend uit het eerste kwart van de 20ste eeuw en een wooncomplex bestaande uit een sociaal woningblok met een kleuterschool en woningen voor bejaarden van architect Renaat Braem uit 1955 (Tabel 3).

ID	Adres	Naam	Datering
99842	Boterlaarbaan 126	Eclectisch burgerhuis	1941
97711	Jos Van Geellaan 1-79	Wooncomplex (sociale woningen, kleuterschool en bejaardenwoningen door o.a. architect Braem	1955
103834	Sint-Rochusstraat 15	Eclectisch burgerhuis	1913
103835	Sint-Rochusstraat 17	Meergezinswoning in eclectische stijl	1909-1913

Tabel 3: Inventaris bouwkundig erfgoed (Inventaris Bouwkundig Erfgoed, 2020)

4.1.4 CENTRALE ARCHEOLOGISCHE INVENTARIS (CAI)

Figuur 33: GRB-kaart met aanduiding van de CAI-waarden in een straal van ca. 800 m rond het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

De overzichtskaart geeft alle CAI-meldingen binnen een straal van ongeveer 800 m weer binnen het onderzoeksgebied (Tabel 4, Figuur 33).

Deurne is landschappelijk gezien gunstig gelegen op hoger gelegen deel in het landschap nabij de rivier de Schijn. De streek moet gezien de gunstige ligging al sinds vroege tijden bewoond zijn geweest. Dit blijkt ook uit een aantal meldingen in de Centrale Archeologische Inventaris. De vroegste meldingen in de omgeving van het onderzoeksgebied dateren uit de late bronstijd en de ijzertijd. Zo werden er ter hoogte van Eksterlaar, 500 m ten zuidoosten van het onderzoeksgebied drie kuilen en twee paalsporen aangetroffen met handgevormde scherven daterend uit de late-bronstijd tot de vroeg-Romeinse periode (id210642). 900 m ten noordoosten van het onderzoeksgebied langs de Herentalse Vaart werden eveneens handgevormde scherven gevonden die dateren uit de ijzertijd (id100906).

Aansluitend tijdens de Romeinse periode was er ook bewoning in Deurne. Uit de midden-Romeinse periode werd er melding gemaakt van twee potstalwoningen met aardewerk uit de periode 70 – 300 na Chr., alsook verschillende kuilen uit de 4de eeuw, ter hoogte van wijk Eksterlaar (id210642). Nog uit de Romeinse tijd zijn drie (mogelijk vier) nederzettingen met potstalwoningen geregistreerd, 800 m ten zuidoosten van het onderzoeksgebied (id211488) en een beperkt aantal scherven Romeins aardewerk ten noordoosten (id100906).

Ter hoogte van het park Rivierenhof, nabij de Schijn op ca. 600 m ten noordwesten van het onderzoeksgebied bevond zich een schans of Schanshoeve die dateert uit de late middeleeuwen, van vóór de 13de eeuw (id104724).

Tijdens de 16de eeuw was het in de mode onder de elite van Antwerpen om gronden aan kopen op het platteland rond Antwerpen en er lusthoven of “huizen van plaisantie” te laten bouwen. Dit waren meestal omgrachte kastelen met bijhorende aangelegde (sier)tuinen, lanen en landerijen. Deurne was een gegeerd gebied om zulke lusthoven op te richten. In de omgeving van het onderzoeksgebied waren de omwalde kastelen Boekenberg (id104722, 850 m zuidwaarts) en kasteel Muggenberghof, (id104723, 800 m westwaarts) gelegen. Na de sloop van kasteel Muggenberghof in 1842 werd er een landhuis in neoclassicistische stijl opgetrokken. Ten zuidoosten van het onderzoeksgebied op ca. 600 m bij Eksterlaar was nog Hof Nielens/Waelhof gelegen. Dit 16de eeuws omwald kasteel zou teruggaan tot een laatmiddeleeuwse hoeve, maar tijdens archeologisch onderzoek daar werden er geen resten uit de verwachte 15de eeuw aangetroffen (id211448).

Nog uit de Nieuwe tijd-Nieuwste tijd dateren enkele resten van muren en land- en tuinbouwsporen op 650 m ten zuiden van het onderzoeksgebied (id212829). Ter hoogte van Eksterlaar 1-5 stond er in de 17de eeuw een herberg (id104721).

Uit de daarop volgende periode uit de 18de eeuw zijn verschillende nederzettingskernen bekend op basis van de kaart van Ferraris, ca. 1777. Deze datering vormt telkens een *terminus ante quem* en zijn dus ouder dan het laatste kwart van de 18de eeuw. Zo zijn op de kaart volgende bewoningkernen afgebeeld, Boterlaar (id366108, 600 m noordoost), Eksterlaar I (id366107, 900 m ten zuidoosten), Menegem I (id366105, 1 km zuidwaarts), Morkhoven 1 (id366118, 700 m ten westen)

Het nabij gelegen Fort van Deurne (id366106), 350 m ten zuidwesten van het onderzoeksgebied maakte deel uit van de vestingwerken van het Versterkt Kamp Antwerpen, een gordel van zeven forten en een lunet, die in 1852-1854 door de Belgische Staat werden opgetrokken rond de Spaanse omwalling. Nauwelijks voltooid raken deze forten al overbodig door de bouw van de Brialmontvesting in 1859-1867, een volledig nieuwe omwalling met een meer vooruitgeschoven fortengordel. Het 'Fortje' behoudt een militaire functie tot omstreeks 1920.⁵

4.1.4.1 SAMENVATTING

Uit de meldingen in het Centraal Archeologische Inventaris in de omgeving van het onderzoeksgebied kan het volgende besloten worden.

Er was sinds de metaaltijden, vanaf de late bronstijd en de overgang naar de ijzertijd reeds bewoning in de directe omgeving van het onderzoeksgebied. Uit de daarop volgende periode uit de Romeinse tijd zijn eveneens verschillende nederzettingen al dan niet met potstalwoningen gekend, wat duidt op de gunstige ligging en het belang van deze locatie.

Vanaf de late middeleeuwen is er opnieuw sprake van bewoning in Deurne in de buurt van het onderzoeksgebied. Vanaf de 16de eeuw in de nieuwe tijd wint Deurne pas echt terug aan populariteit en dit vooral bij de Antwerpse elite, die in dit toen nog erg landelijke gebied lusthoven lieten optrekken als buitenverblijf.

⁵ Inventaris Onroerend Erfgoed, *Arenahal*, [online] <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/212408> (geraadpleegd op 21 januari, 2021)

Tussen de 16de eeuw en het einde van de 18de eeuw ontwikkelden er zich in de tussentijd verschillende gehuchten of bewoningskernen, die later verder zullen uitgroeien tot echte wijken.

De meest recente melding betreft het Fort van Deurne uit 1852, dat al snel zijn functie verloor door de bouw van de Brialmontomwalling rond 1860.

ID	Adres	Naam	Datering
366108	Boterlaar	Indicator Cartografie: Kaart van Ferraris (1777): Nederzetting	18de eeuw Terminus ante quem
210642	Ekstelaer	3 kuilen en 2 paalkuilen met handgevormd aardewerk in	Late bronstijd- Vroege Romeinse periode
210642	Ekstelaer	Handgevormde scherven in de vulling van de sporen	Late bronstijd- Vroege Romeinse periode
210642	Ekstelaer	-Potstalwoning bestaande uit 21 palen en een potstal -Potstal met één paal a/d rand van onderzoeksterrein - Kuilen (4de eeuw) Lowlands ware, Eifelwaar (70 -3de eeuw na Chr.)	Midden-Romeinse Tijd
366107	Eksterlaar I	Indicator cartografie: Kaart van Ferraris (1777): Nederzetting	18de eeuw, Terminus ante quem
366122	Eksterlaar II	Indicator cartografie: Kaart van Ferraris (1777), bewoningskern	18de eeuw, Terminus ante quem
211488	Eksterlaar III	Ongedateerde cluster paalsporen	Middeleeuwen (?)
211488	Eksterlaar III	Nederzetting met min. 3 mogelijk 4 erven, potstalwoningen	Romeinse Tijd
211488	Eksterlaar III	Hof Nielens/Waelhof: restanten van de walgracht en uitbraaksporen en funderingen vd bebouwing binnen de omwalling (de verwachte 15de eeuwse fase werd niet aangetroffen)	Nieuwe Tijd

104721	Eksterlaar 1-5 Exter	Openbare gebouwen: Herberg	17de eeuw
366106	Arenaplein (Deurne)	Fort van Deurne	Nieuwste tijd, 1852
104722	Gouverneur Holvoetlaan 28	Kasteel Boekenberg	16de eeuw
100245	Grondgebied kasteel Boekenberg	Gouden stater van de Nervii: type LT 8746	Late ijzertijd
366105	Menegem 1	Indicator cartografie, Ferrariskaart 1777: nederzetting	18de eeuw Terminus ante quem
366118	Morkhoven 1	Indicator cartografie, Ferrariskaart 1777: nederzettingen	18de eeuw Terminus ante quem
104723	Muggenberghof	Landhuis: omwaterd kasteel, gesloopt in 1842	16de eeuw
100906	Rivierenhof 5	Aardewerk: beperkt aantal scherven handgevormd aardewerk	IJzertijd
100906	Rivierenhof 5	Aardewerk: beperkt aantal	Romeinse tijd
100906	Rivierenhof 5	Aardewerk: beperkt aantal	Middeleeuwen
104724	Sterckshof	Omgrachte schans of schanshoeve	Late middeleeuwen (vóór 13de eeuw)
212829	Van den Hautelei Blok H	Paalsporen en kuilen (mogelijk)	Romeinse tijd
212829	Van den Hautelei Blok H	Muren, land-en tuinbouwsporen	Nieuwe-Nieuwste tijd
212829	Van den Hautelei Blok H	Grote blauwgrijze zone, gracht	/
104725	Vleerakkerhoeve	Erfgoedonderzoek: Hoeve	18de eeuw

Tabel 4: Overzichtstabel Centraal Archeologische Inventaris (Inventaris Onroerend Erfgoed, 2021)

4.1.5 REEDS BEKRACHTIGDE ARCHEOLOGIENOTA'S

Figuur 34: GRB-kaart met weergave van de reeds bekrachtigde archeologienota's en nota's in de buurt van het onderzoeksgebied (Abo nv, 2020)

4.1.5.1 JOS VAN GEELLAAN, ALL ARCHEO 2018 (ID 9180)

Ter hoogte van de Jos Van Geellaan werd een vervangblok van 250 nieuwe sociale woningen gebouwd. Uit het bureauonderzoek werd besloten dat binnen het volledige onderzoeksgebied het bodemarchief slechts in beperkte mate bedreigd was. De geplande werken vielen in zones die grotendeels reeds verstoord zijn door de huidige bebouwing of verharding. Daarbuiten blijkt het verwachte archeologische niveau zich op een diepte tussen 70 à 90 cm te bevinden. Dit betekende dat het verwachte archeologische niveau in deze zones door de geplande werken niet geraakt ging worden of slechts net tot op de aanvangsdiepte het bovenste archeologische niveau. De bijkomende negatieve impact van de geplande riolering ter hoogte van de Stevenslei was relatief beperkt omdat de nieuwe riolering er aan weerszijde van de bestaande riolering aangelegd werd. Elders valt de plaatsing niet samen met bestaande riolering, maar de nieuwe riolering is wel grotendeels te situeren op plaatsen waar het bodemarchief verstoord is of een onzekere bewaringstoestand kent. Voor het gehele onderzoeksterrein werd vrijgave geadviseerd.

4.1.5.2 BOTERLAARBAAN, BAAC, 2018 (ID 6197)

In functie van de bouw van een nieuw winkelpand met bijhorende parking werd er een archeologienota opgemaakt voor het onderzoeksgebied, gelegen langs de Boterlaarbaan ten noordwesten van het onderzoeksgebied.

Op basis van de landschappelijke en bodemkundige gegevens werd besloten dat het onderzoeksgebied gezien de ligging interessant was voor ingebruikname door de mens. Uit een uitvoerige studie van de situatie tussen de 19de en 21de eeuw blijkt echter dat de verwachting op versterking van het bodembestand op het projectgebied hoog ligt, waardoor de verwachting aan archeologische sporen bijgesteld werd naar laag.

Het bureauonderzoek toonde verder aan dat de kans reëel is dat op het terrein aan de Boterlaarbaan nog intacte archeologische waarden aanwezig zijn. De ligging van het plangebied aan de Grote Schijn is gunstig voor het aantreffen van een steentijdsite. In de ruimere omgeving van het plangebied zijn archeologische resten aangetroffen vanaf de metaaltijden. Anderzijds is het niet ondenkbaar en eerder waarschijnlijk dat het bodemarchief reeds verstoord is door de bouw van het huidig winkelcentrum. Bijgevolg drong verder archeologisch onderzoek zich op in de vorm van een landschappelijk bodemonderzoek. Toch is de kans dat de relevante archeologische lagen met steentijdverwachting (grooten)deels verstoord zijn is groot, maar de kans op het aantreffen van dieper onderliggende relevante lagen voor de jongere periodes is niet uit te sluiten.

Om de kans op het aantreffen steentijdsites uit te sluiten werd als eerste stap een landschappelijk booronderzoek geadviseerd. Op basis van negatieve resultaten werd er geen verder vervolgonderzoek meer uitgevoerd.

4.1.5.3 *JOS VAN GEELLAAN, 2018 (ID 4336 EN 7937)*

Voor een terrein aan de Jos Van Geellaan te Deurne, ca. 250 m ten oosten van het onderzoeksgebied is reeds een bureaustudie uitgevoerd door All-Archeo in 2017 (ID: 4336) en 2018 (ID: 7937). Beide rapporten gaan over hetzelfde terrein en beschrijven dezelfde uitkomst. Doordat het terrein grotendeels was bebouwd werden controleboringen uitgevoerd om de versterkingsgraad beter in te schatten en te onderzoeken hoe diep het (eventueel aanwezige) archeologische niveau aanwezig was. Uit deze boringen bleek dat de nieuwe geplande gebouwen samen vielen met de versterkte zones. Er werd daarom een vrijgave geadviseerd.

4.1.5.4 *VERRIJCKT J., 2020 (ID 17026)*

In functie van een nieuwbouwproject gelegen tussen de Herentalsebaan en de Boterlaarbaan in Deurne werd een bureauonderzoek uitgevoerd. Gezien de interessante landschappelijke ligging van het onderzoeksgebied nabij de Schijn en de gekende archeologische waarden in de nabijheid van het terrein werd de kans op archeologisch potentieel voor het terrein hoog ingeschat.

Binnen het onderzoeksgebied gingen woningen en een ondergrondse parking aangelegd worden op een diepte van vermoedelijk ruim 3 m-mv. De werken zouden daarbij een impact hebben op het ganse plangebied (ca. 3300 m²). Bij de afweging tussen het archeologische potentieel, de mogelijke kenniswinst en de toekomstige werken werd een vervolgonderzoek geadviseerd. Vooreerst werd er een landschappelijk booronderzoek voorgeschreven. Indien er aanwijzingen zijn voor artefactensites (steentijd) werd een verkennend booronderzoek voorgeschreven. Indien er aanwijzingen zijn voor bewaarde sporensites werd een proefsleuven onderzoek opgelegd.

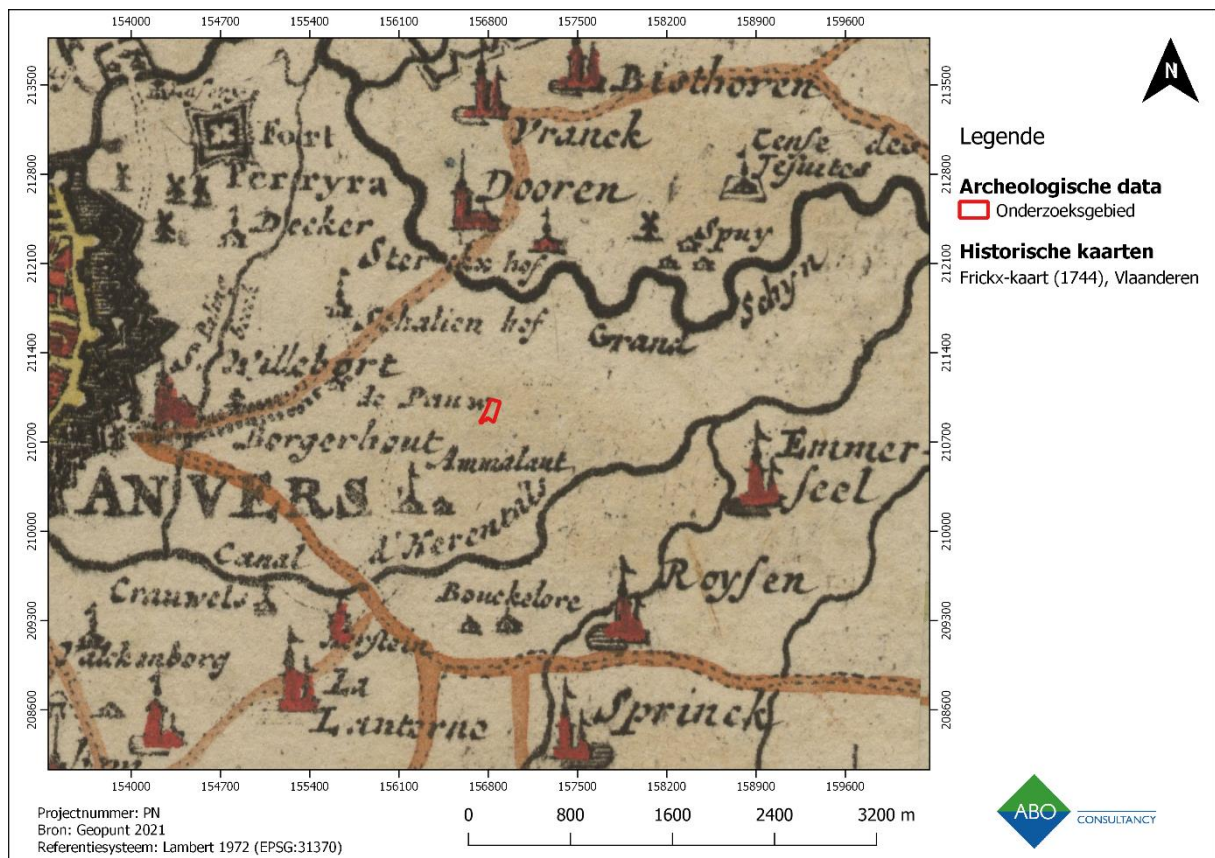
4.1.5.5 *ABO NV, 2021 (ID 17092)*

In functie van een nieuwbouwproject van een verbouwing en uitbreiding van een school langs de Rochtusstraat en Waterbaan, ten zuidwesten van het onderzoeksgebied werd een bureaustudie uitgevoerd. Uit de studie kon echter de bestaande versterkingsgraad niet opgemaakt worden.

De kans op bewaring van archeologische waarden daterend vanaf de metaaltijden tot de nieuwe en nieuwste tijd is bestaande. Omdat de graad van versterking ter hoogte van het terrein niet in te schatten was op basis van het bureauonderzoek werd vooronderzoek met ingreep in de bodem voorgeschreven. De eerste voorgeschreven stap was een onderzoek door middel van profielputten, afhankelijk van de resultaten diende er overgaan te worden naar een steentijdtraject of proefsleuvenonderzoek. Het geadviseerde onderzoek werd tot dusver nog niet uitgevoerd.

4.2 CARTOGRAFISCHE BRONNEN

4.2.1 FRICXKAART (CA. 1744)

Figuur 35: Fricxkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (rood) (Geopunt, 2021)

De Fricxkaart uit 1744 (Figuur 35) is door zijn gebrek aan detaillering en nauwkeurigheid eerder ongeschikt om informatie te verschaffen over het onderzoeksgebied en zijn omgeving.

Op de kaart is het onderzoeksgebied ten zuiden van rivier het Groot Schijn weergegeven. Ten noorden ervan staan het Schaliënhof, een hoeve met dakpannen en luthof 'Sterckxhof' weergegeven. Op de kaart is het onderzoeksgebied foutief ten zuiden van de Herentalse Vaart weergegeven.

In deze periode had Deurne nog een erg landelijk en groen karakter.

4.2.2 FERRARISKAART (CA. 1771- 1778)

Figuur 36: Ferrariskaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2020)

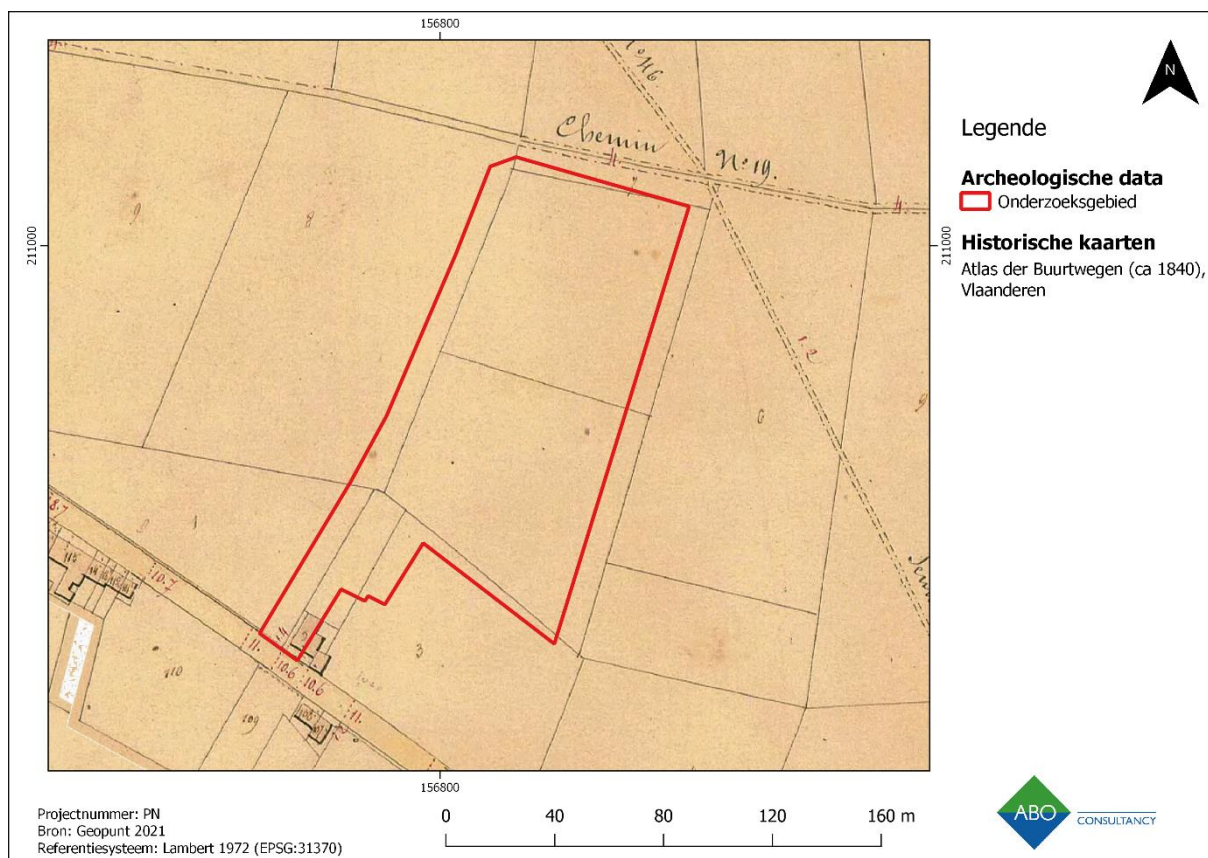
De kaart van Ferraris geeft een gedetailleerde inkijk in landindelingen, landgebruik en nederzettingen aan het eind van het Ancien Régime (18de eeuw).

Op het einde van de 18de eeuw is Deurne nog een zeer landelijke gemeente ten oosten van Antwerpen. Het onderzoeksgebied is weergegeven ter hoogte van een bocagelandschap, meer bepaald akkers en velden omsloten door begroeiing van hagen, struiken of lage begroeiing. Het terrein situeert zich langs een noordwest-zuidoost georiënteerde baan, die overeenstemt met de huidige Herentalsebaan. Deze weg gaat terug tot de oude heirbaan tussen Herentals en Antwerpen.

Ten noorden van het onderzoeksgebied is de baan weergegeven die overeenstemt met de huidige Boterlaarbaan. Ten noorden van de Boterlaarbaan zijn de Herentalse Vaert en het Groot Schijn weergegeven.

Ten noordwesten nabij het onderzoeksterrein bevindt zich het omwalde kasteel Muggenberghof (id104723). Meer noordwaarts langs het Schijn situeert zich het lusthof Sterckxhof (id104724). Het gaat om twee van de vele omgrachte kastelen die in de 16de eeuw in Deurne werden opgericht.

4.2.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1840)

Figuur 37: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

De Atlas Der Buurtwegen uit 1841 (Figuur 37) geeft een beeld van het onderzoeksgebied en zijn wijdere omgeving ten tijde van het begin van België. Hoewel de kaart minder informatie geeft over het landgebruik dan de Ferrariskaart, geeft het wel een veel nauwkeuriger beeld van het stratenpatroon.

Het onderzoeksgebied grenst aan de zuidzijde aan de Herentalsebaan en langs de baan is ter hoogte van het onderzoeksgebied bebouwing weergegeven, bestaande uit twee tegen elkaar gebouwde gebouwen. De perceelgrenzen ter hoogte van het onderzoeksgebied komen overeen met de huidige perceelsindeling. Langs de zuidzijde van de Herentalsebaan, ten westen van het onderzoeksgebied is er eveneens bebouwing weergegeven.

4.2.4 TOPOGRAFISCHE KAART VANDERMAELEN (CA. 1846-1854)

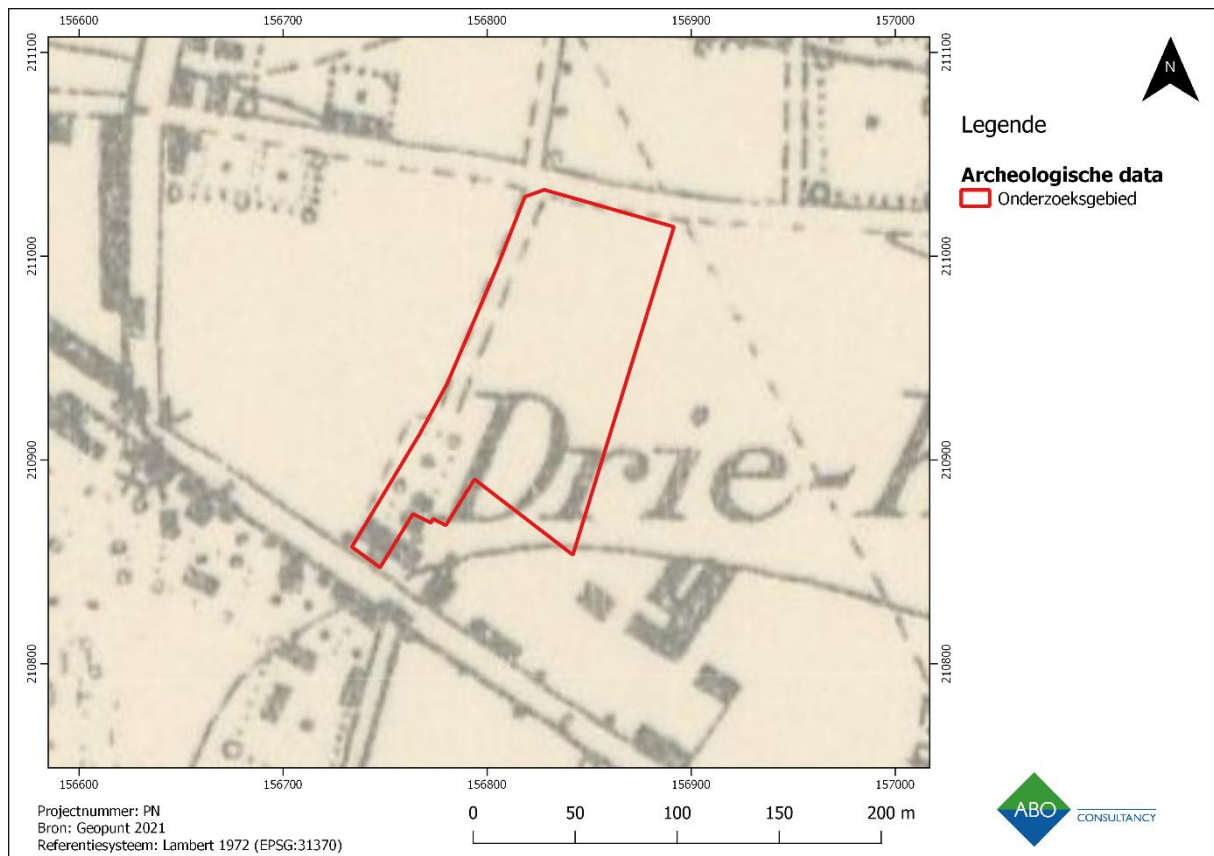

Figuur 38: Topografische kaart Vandermaelen met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

De Vandermaelenkaart (ca. 1846-1854) (Figuur 38) geeft ten opzichte van de Ferrariskaart en de Atlas der Buurtwegen slechts weinig extra informatie weer in verband met het onderzoeksgebied. Bovendien laat de detaillering te wensen over.

Op de kaart is de bebouwing die zich op de kaart Atlas der Buurtwegen ter hoogte van het onderzoeksgebied bevond, weergegeven op het aangrenzende perceel aan westzijde.

Ten zuidwesten van het terrein is te zien dat in deze periode tussen 1852-1854 het Fort van Deurne (id 366106) werd gebouwd.

Figuur 39: Topografische kaart uit 1904 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Cartesius/NGI, 2021)

Op de Topografische kaart van 1904 is opnieuw duidelijk bebouwing weergegeven ter hoogte van het onderzoeksgebied langs de Herentalsebaan. Het gaat om één gebouw met de brede kant langs de baan met erachter twee los van elkaar staande gebouwtjes. Het gaat om andere gebouwen, dan de bouwsels weergegeven op de kaart Atlas der Buurtwegen (Figuur 37)

Op basis van de historische kaarten was er bebouwing langs de Herentalsebaan ter hoogte van het onderzoeksgebied in de periode 1840. Op de Topografische kaart Vandermaelen uit 1846-1854 blijkt deze bebouwing verdwenen of niet meer weergegeven, wegens gebrek aan details. Vanaf 1904 is er opnieuw bebouwing aanwezig langs de Herentalsebaan.

4.3 RECENTE LANDSCHAPSVERANDERINGEN

De recente luchtfoto's tonen aan dat het aanwezige voetbalveld er al sinds de jaren '70 en vermoedelijk reeds in de jaren '60 bestond. In die tijd was het zuidelijk perceel bebouwd. Het noordelijk deel van de nieuw aan te leggen parking bleef altijd een groenzone.

Op de luchtfoto uit 1971 is zien dat het bestaande voetbalveld er in deze periode al lag. Het zuidelijk deel van het noordelijk perceel 210K was eveneens groenzone met gras en bomen. Op het zuidelijk perceel 209X is er bebouwing aanwezig langs de Herentalsebaan en dit over een groot deel aan de westzijde van de huidige en geplande oprit en parking. In het oostelijk deel van dit perceel (uitsprong rechts) bevindt zich eveneens een groenzone met bomen.

In de daarop volgende in periode tussen 1979-1990 bleef het noordelijke perceel met het voetbalveld ongewijzigd. Ter hoogte van het zuidelijke perceel langs de baan werd de bestaande bebouwing ter hoogte van de oprit gesloopt en schijnbaar verhard.

Op de luchtfoto van de periode 2000-2003 is te zien dat de situatie ter hoogte van het onderzoeksgebied quasi ongewijzigd bleef. Het zuidelijke perceel was nog steeds in gebruik als parking en het noordelijke als voetbalveld. Ter hoogte van de groenzone grenzend aan de zuidzijde van het onderzoeksgebied is nu een grasveld dat deels ook in gebruik is als parkeer gelegenheid.

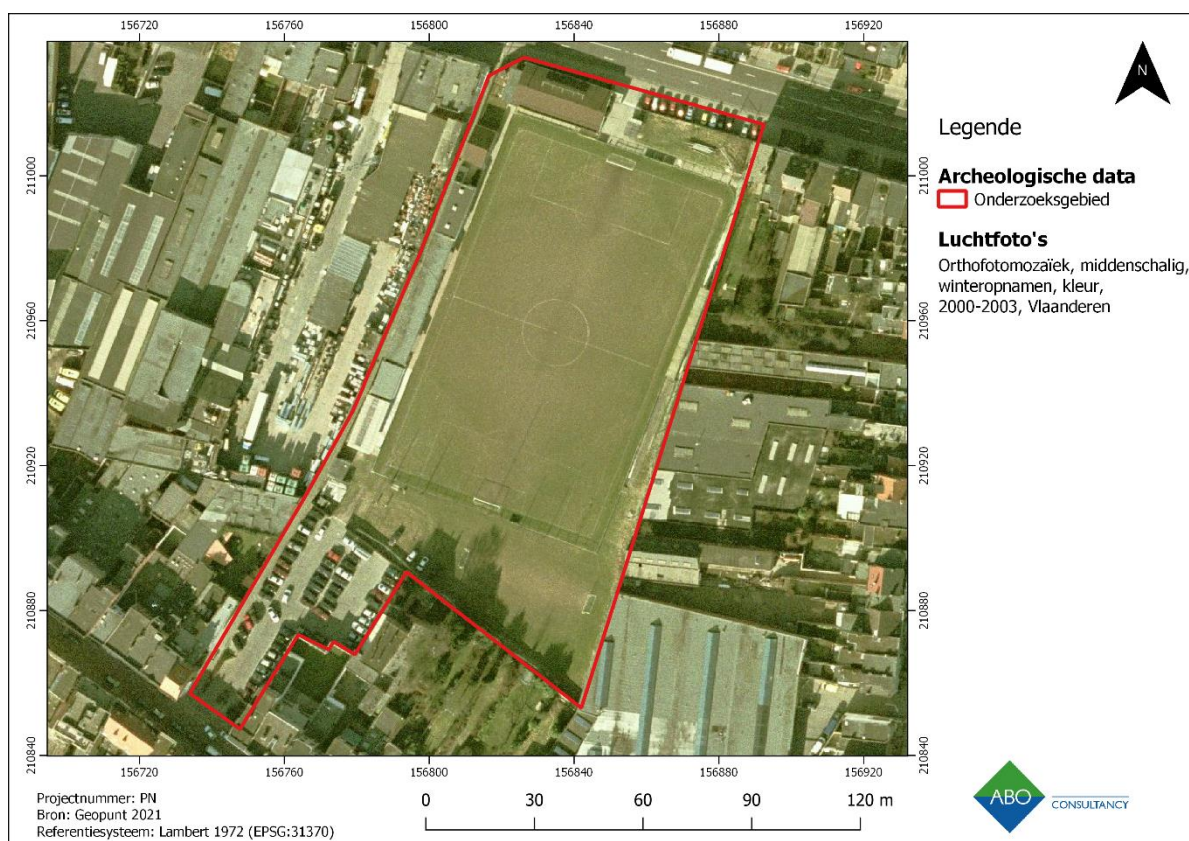
Op de meest recente luchtfoto uit 2020 is te zien dat de situatie sinds de periode 2000-2003 onveranderd is gebleven.

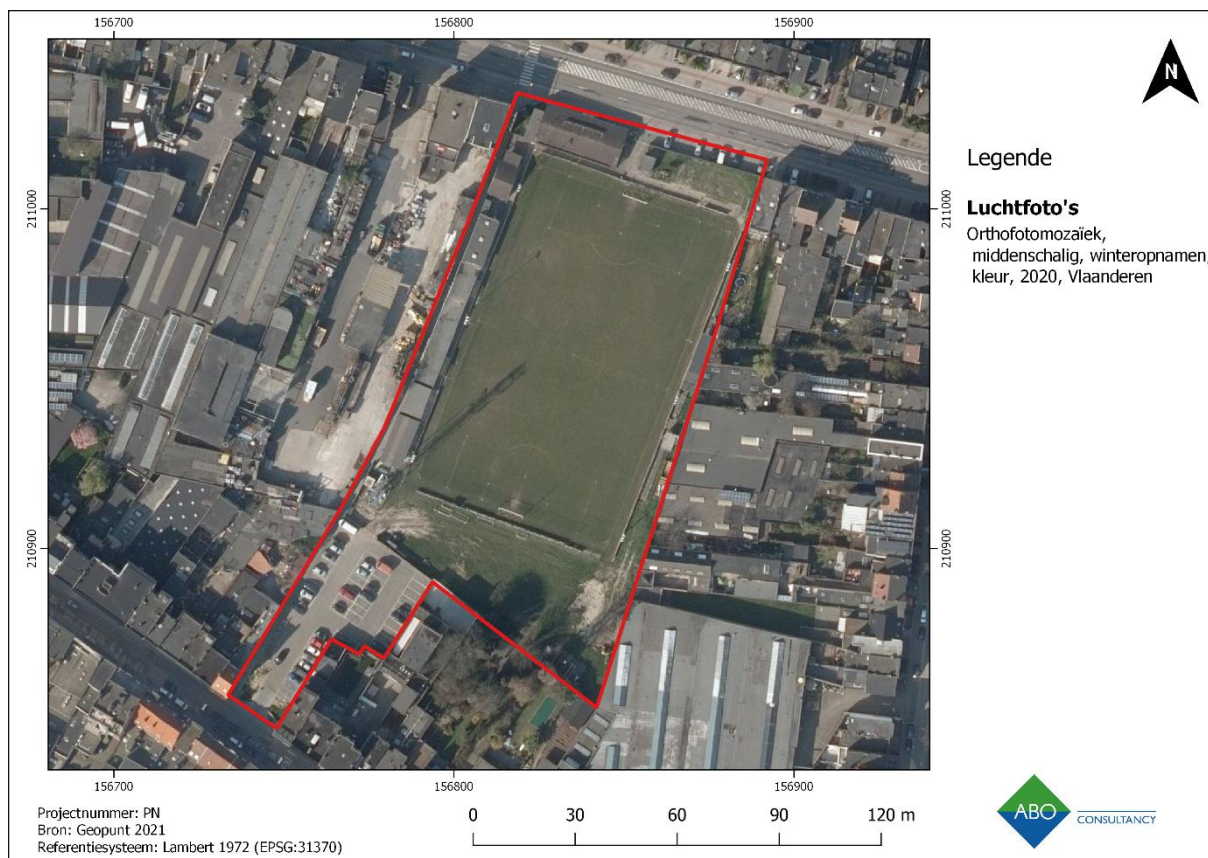
Figuur 40: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch, 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

Figuur 41: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

Figuur 42: Orthofotomozaïek 2000-2003 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

Figuur 43: Orthofotomosaïek 2005-2007 met aanduiding van het onderzoeksgebied (Geopunt, 2021)

5 BESLUIT

Deze archeologienota werd opgesteld door ABO nv naar aanleiding van de aanleg van een nieuwe parking met enkele groenzones en de aanplanting van enkele bomen.

Het doel van dit onderzoek was drieledig. Ten eerste werd op basis van de beschikbare informatie nagegaan of er archeologische resten te verwachten zijn op het terrein. Ten tweede wordt nagegaan hoe goed deze archeologische resten zijn bewaard en in hoeverre ze zijn bedreigd door de geplande bouwwerken. Ten slotte werd nagegaan wat het potentieel tot kennisvermeerdering is.

5.1 INTERPRETATIE EN DATERING

Op basis van landschappelijke, archeologische en historische gegevens kan een inschatting gemaakt worden van de aard en ouderdom van eventuele archeologische waarden ter hoogte van het onderzoeksgebied.

5.1.1 LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS

Het onderzoeksgebied is gelegen langs de Herentalsebaan in Deurne-Zuid en is gelegen in de Schijnvallei. De rivier het “Groot Schijn” doorkruist ten noorden van het onderzoeksgebied het Provinciaal Domein “Rivierenhof”. De gemeente Deurne vormt een hoger deel in het landschap, waarvan het hoogste deel zich op meer dan 10 m-TAW situeert. Het onderzoeksgebied is gelegen op de helling tussen deze hoogte in het zuiden en de vallei van het Schijn aan de noordzijde. Het terrein stijgt dan ook van 7,2 m-TAW aan de noordzijde tot 7,9 m-TAW aan de zuidzijde van het onderzoeksgebied. Hoger gelegen delen in het landschap nabij rivieren zijn van oudsher begeerde verblijfplaatsen geweest voor de mens.

5.1.2 ARCHEOLOGISCHE GEGEVENS

Aan de hand van historisch materiaal kan er een beeld gevormd worden van de locatie van het onderzoeksgebied in het verleden. Het onderzoeksgebied was gezien de interessante ligging op een hoger deel in de nabijheid van een grote rivier gunstig gelegen. Binnen een straal van 800 m zijn er echter geen meldingen van steentijdartefacten. De vroegste meldingen van bewoning in Deurne dateren uit de 7de eeuw. De eerste concrete vermeldingen van Deurne dateren van later, uit de 12de eeuw. De vroegste archeologische waarden opgenomen in het Centrale Archeologische Inventaris getuigen van bewoning in de omgeving van het onderzoeksgebied van veel vroeger, meer bepaald uit de Late bronstijd en ijzertijd. Uit de Romeinse periode getuigen verschillende nederzettingen met potstalwoningen van bewoning in Deurne in de midden-late Romeinse periode. Ook uit de volgende periode vanaf de late middeleeuwen zijn er opnieuw meldingen van archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied. Het betreft een schans of Schanshoeve van vóór de 13de eeuw. Uit de nieuwe tijd betreft het verschillende oude lusthoven uit de 16de eeuw. De jongste melding is het Fort van Deurne uit 1852 dat nooit effectief in gebruik is geweest, daar kort erna de Brialmontwalling werd gebouwd rond Antwerpen. Tot het einde van de 19de eeuw bleef Deurne haar landelijk karakter behouden. Vanaf de 20ste eeuw breidde bebouwing er drastisch uit tot op heden, waardoor het onderzoeksgebied nu in dens bebouwd en verstedelijkt gebied ligt.

Op basis van de historische kaarten kan gesteld worden dat het onderzoeksgebied op het einde van de 18de eeuw (Ferrariskaart) onbebouwd was en gelegen ter hoogte van velden en akkers binnen een

boccagelandschap. De weg waarlangs het onderzoeksgebied zich bevond, de Herentalsebaan die bestond reeds sinds de Romeinse tijd. Deze vormde immers de heirbaan van Herentals naar Antwerpen.

Dat er vóór 1840 bebouwing aanwezig is ter hoogte van het onderzoeksgebied, aan de zuidzijde langs de Herentalsebaan is te zien op de kaart Atlas der Buurtwegen uit 1840. Deze wordt echter op de kaart uit 1846-1854 niet meer weergegeven. Op de Topografische kaart uit 1904 is er opnieuw bebouwing weergegeven. Het gaat om een lang gebouw met de brede zijde langs de Herentalsebaan en twee achterliggende gebouwtjes. Op de 20ste eeuwse luchtfoto's is er opnieuw (of nog dezelfde bebouwing uit 1904) aanwezig. In de periode tussen 1904 en 1971 breidde de bebouwing ter hoogte van het zuidelijk perceel verder uit in noordelijke richting. In de periode tussen 1971 en 1979 werd de bebouwing gesloopt, werd er op het noordelijke perceel een voetbalveld aangelegd en op het zuidelijk perceel een parking. De zone tussen het voetbalveld en parking bleef groenzone met enkele bomen. Sinds 1979-1990 tot op heden is de situatie niet meer gewijzigd.

5.2 INSCHATTING POTENTIEEL TOT KENNISVERMEERDERING

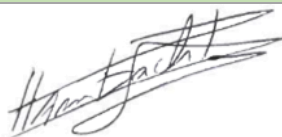
Op basis van deze bureaustudie kan een inschatting gemaakt worden van het potentieel tot kennisvermeerdering ter hoogte van het onderzoeksgebied.

- Het onderzoeksgebied is gelegen op een lichte helling in het landschap binnen de Schijnvallei. Het onderzoeksgebied helt in noordelijke richting af van 7,9 m TAW tot 7,2 m TAW in de richting van de rivier het "Groot Schijn". Landschappelijk gezien is het onderzoeksgebied interessant gelegen op een hogere zone in het landschap nabij een relatief grote rivier, wat van oudsher voor de mens interessant was om er te verblijven.
- Wat de archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied betreft zijn er echter geen meldingen van steentijdartefacten. De vroegste meldingen van bewoning in Deurne dateren uit de 7de eeuw. De eerste concrete vermeldingen van Deurne dateren uit de 12de eeuw. De vroegste archeologische waarden opgenomen in het Centrale Archeologische Inventaris getuigen van bewoning in de omgeving van het onderzoeksgebied uit de late bronstijd en ijzertijd. Uit de Romeinse periode getuigen verschillende nederzettingen met potstalwoningen van bewoning in Deurne in de midden-late Romeinse periode. Het onderzoeksgebied is tevens langs de Herentalsebaan gelegen die terug gaat tot een Romeinse heirbaan, wat het potentieel op bewoningssporen uit het verleden vanaf de Romeinse periode vergroot. Ook uit de volgende periode vanaf de late middeleeuwen zijn er opnieuw meldingen van archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied. Het betreft een schans of Schanshoeve van vóór de 13de eeuw. Uit de nieuwe tijd betreft het verschillende oude luthoven uit de 16de eeuw. De jongste melding is het Fort van Deurne uit 1852. Tot het einde van de 19de eeuw bleef Deurne haar landelijk karakter behouden. Vanaf de 20ste eeuw breidde bebouwing er drastisch uit tot op heden, waardoor het onderzoeksgebied nu in dens bebouwd en verstedelijkt gebied ligt.
- Uit het onderzoek van de historische kaarten is opgemaakt dat het onderzoeksgebied sinds de vroegste historische kaarten uit de 18de eeuw gelegen was in landelijk gebied ter hoogte van een boccagelandschap met velden en akkers. Reeds vóór 1840 werden er langs de Herentalsbaan ter hoogte van het onderzoeksgebied gebouwen opgetrokken die in het begin van de 20ste eeuw verder werden uitgebreid in noordelijke richting. Uit het bureauonderzoek kon niet opgemaakt worden of de bodem ter hoogte van de voormalige gebouwen verstoord is en tot op welke diepte.

- De recente luchtfoto's sinds 1971 bevestigen de aanwezigheid van bebouwing op het zuidelijke perceel langs de Herentalsebaan en dat deze gesloopt werd in de loop van de jaren '70. In de jaren '70 werden de gebouwen gesloopt en werd de huidige parking aangelegd op het zuidelijke perceel. De situatie bleef daarna tot op heden onveranderd. Dit betekent dat het grootste deel van de zone waar de bodemingreep gepland wordt altijd onbebouwd is geweest, uitgezonderd de aanleg van de verharding in klinkers ter hoogte van de parking.
- Op basis van de uitgevoerde boringen is gekend dat in het noordelijke deel van de nieuw geplande parking, meer bepaald de groenzone die grenst aan de zuidzijde van het voetbalveld de bodemopbouw goed bewaard is. Er werd een bodemopbouw A-B-C geregistreerd. Het zuidelijke deel van de nieuw geplande parking ter hoogte van de bestaande parking is verstoord tot op 50 cm-mv. Toch werd er in twee boringen een restant van een B-horizont bewaard tussen 25 en 50 cm in boring 5 en tussen 55 en 90 cm-mv in boring 4. Het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied langs de straatkant was verstoord door leidingen tot op minstens 85 cm-mv.
- Ten behoeve van de aanleg en uitbreiding van de nieuwe parking zal het zuidelijke deel van het onderzoeksgebied (bestaande parking en graszone ten zuiden van voetbalveld) volledig verstoord worden tot op een maximale diepte van 1 m-mv. Hierdoor zullen de bewaarde oorspronkelijke bodemlagen geraakt worden en kunnen potentiële archeologische waarden vernietigd worden.

Hierdoor wordt het potentieel tot kennisvermeerdering matig tot hoog ingeschat. Door deze kans op kennisvermeerdering heeft het terrein dan ook een matige tot hoge wetenschappelijk meerwaarde en wordt een vervolgonderzoek geadviseerd. Voor de toelichting van het geadviseerde **vervolgonderzoek** wordt verwezen naar het bijhorende programma van maatregelen.

6 KWALITEITSCONTROLE EN ONDERTEKENING

Naam	Functie	Handtekening	Datum
Patrick Hambach	General Director		08 april 2021
Toon Moeskops	Business Unit Manager		08 april 2021
Anouk Van der Kelen	Archeoloog/ Kwaliteitsverantwoordelijke		08 april 2021

7 BIBLIOGRAFIE

CadGIS 2018: Kadasterkaarten [online], http://ccff-test1.minfin.be/cadgisweb/?local=nl_BE (geraadpleegd op 22 maart 2021).

Cartesius 2016: Topografische kaart 1933/1883 [online], <http://cartesius.be/geoportal/catalog/search/resource/details.page?uuid=%7BBDE85A1A-9065-4DD4-94DB-6B7E8ECCCE9D%7D> (geraadpleegd op 22 maart 2021)

Geoportaal onroerend Erfgoed: Centraal Archeologische Inventaris [online], geo.onroenderfgoed.be (geraadpleegd op 22 maart 2021)

Geopunt Vlaanderen 2018: Basiskaarten (orthofoto's 1971/2015; GRB, topografische kaart (klassieke reeks)) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 22 maart 2021).

Geopunt Vlaanderen 2018: Historische kaarten (Ferraris, Atlas van Buurtwegen, Vandermaelen, Popp) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 22 maart 2021).

Geopunt Vlaanderen 2018: Bodemkaarten (Bodemtypes, Bodemgebruik, Bodemerosie, WRB Soil Units, Tertiaire formaties, Quartaire formaties) [Online], <http://www.geopunt.be/kaart> (geraadpleegd op 22 maart 2021)

Inventaris Onroerend Erfgoed: Inventaris bouwkundig erfgoed [online], <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/300554> (geraadpleegd op 22 maart 2021)

Nationaal Geografisch Instituut (NGI): Topografische kaart (1:10.000), [Online], www.ngi.be (geraadpleegd op 22 maart 2021).

Van Ranst E & Sys C., 2000, Eenduidige legende voor de digitale bodemkaarten van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Gent: Laboratorium voor bodemkunde, Universiteit Gent.